

m. şehmus güzel saat üç yazıları

Ganime Güzel Kitaplığı, 2017

Künyesidir

Aralık 2016, Paris.

Yapıt : M. Şehmus Güzel / MŞG

Teknik Yönetmen : MŞG

Dizgi : MŞG

Sayfa Düzeni : MŞG

Kapak Tasarımı ve Kesip-Yapıştırma / « Collage » İşi : MŞG; fotoğraf Sanatçı Françoise Giannesini'nin yünden heykellerinden birinin, arka kapakta eserden bir detay.

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Duruma göre.

Bu yapıtın her türlü yayın hakkı yazarına aittir. Olmayabilir de. Hani cesur, harbi ve meraklı bir yayınevi çıkarsa.

Birinci Baskı / Sunum : Aralık 2016.

Baskı ve cilt : Kendi olanaklarımla, büromda.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Gerekmeyebilir de. Madem ki pdf biçiminde veya e-kitap olarak sunuluyor. Bundan iyisi can sağlığı.

SUNU

Kötü alışkanlıklar başa bela iyi alışkanlıklar ise sürdürülmeyi hak ediyor.

Geçmiş yeni yıl kutlamalarından kiminde özel bir kitap bastırıp arkadaş, dost ve yakınlarıma gönderiyor, bir parça değişik olması umuduyla, yeni yılı bu biçimde kutluyordum. 2012’de bir arkadaşın önerisi üzerine bu işi bizzat yapıp, hazırladığım kitabı pdf biçiminde birkaç arkadaş, meslektaş, eş ve dosta ve siteye gönderdim. Yeni yıl hediyemin gönderiminde kolaylık, çalışmanın yayınında hızlılık kazandım. Bundan iyisi can sağlığı.

Gönderdiğim çalışma birkaç sitede pdf olarak, kimindeyse e-kitap biçiminde okuyuculara sunuldu ve çok iyi oldu. 2016 için de benzer bir işe giriştim: Aralık 2015’te, dört çalışmamı pdf biçimine dönüştürdüm, yazılarımı yayınladığım veya geçmişte yayınlamış olduğum sitelere gönderdim; her siteye uyacağını umduğumu ayrı ayrı.

2017 Yeni bir yıl. Yeniliği bilinmeyişiinden kaynaklanıyor. Ama maalesef bir öncekini ve benzeri yılları aratmayacak gibi. Belki daha beterine bile tanık olabiliriz. Gidiş umut verici değil. Ama yine de yarınlardan umut kesmiyoruz ve geleceğin daha iyi olacağını biliyoruz. Bu umutlarla bu yılın eşiğinde yeni bir çalışmamı pdf olarak sunuyorum. Büyük ihtimalle yakında e-kitap olarak da okunabilecek.

Bu girişiminin başka e-kitaplara da yol açmasını diliyorum. Değişik sitelerde, gazetelerde ve dergilerde yazılarını zevkle okuduğumuz birçok dostumuzun da çalışmalarını bu yöntemle okuyucularımıza sunmak isteyeceklerini sezinliyorum. Onları bu konuda destekliyorum, teşvik ediyorum. Denemekte yarar var diyorum.

Kapak, bir fotoyla, bu çalışmanın içeriğine uygun olduğunu sandığım bir fotoyla donatılı. e-kitabı, künyesi, kendisi, içindekileri, arkakapağı ile, yani bir çalışmayı kitap biçimine dönüştüren bütün unsurlarıyla siz değerli dostlarıma yeni yıl hediyesi olarak sunmaktan sevinç duyuyorum. Böylece hepinize teşekkür etmek, yeni yılda huzur, mutluluk, barış, esenlik, başarı dilemek olanağı buluyorum. Nice yeni yıllara dostlarım, kardeşlerim.

Kitap sevgisini ve kitap okuyarak « kafayı bulmayı », « sarhoş olmayı » Fransızcadaki livre sözçüğü ne kadar güzel yansıtıyor. Hele (l)ivre biçiminde yazabilirsek. Tam da yerine oturuyor. Bu meseleyi daha güzel yansıtabilecek bir sözçük arıyorum. Var mı ? Bulamıyorum. Şimdilik. Göreceğiz, aramalarımızın ardından.

TELLER

Elektrik telleri, kentte ve kasabada ve hatta varsa köyde, tarihi ve güncel güzellikleri saklar. Saklayabilir. Ama bazen salkım saçak kendileri, elektrik telleri, bizzat bir güzellik, bir sanat eseri biçimini alabilir : Kendi kendilerini sergileyen. Bir yumak güzellik : Bir gözyaşı gibi çekici, güzel : Bir alem.

Ama çirkinliğin güzellikten yine de bir farkı var : Sürgitmesi. Kalıcı olması. Oysa güzellik kalıcı değil : Maalesef !

Olumsuzluktan olumluluk yaratmak : « Güzellik kalıcı değil »dir yerine, güzelliğin bu biçimde bile olsa olumsuzlaştırılması yerine, meseleyi başka bir biçimde dile getirmek. Olumlulaştırmak. Güzellikle çirkinlik arasındaki en önemli fark, çirkinliğin (ikincinin) sürekli olmasıdır. Demek. Yazmak. İfade etmek. Dile getirmek. Bu biçimde yazınca, söyleyince hem kibarca ve dolaylı olarak güzelliğin kalıcı ol(a)madığını belirtiyoruz hem de çirkinliğin bile sonunda olumlu bir yanı bulunduğunu vurgulama olanağını yakalıyoruz : Sürekliliğini. Ve nihayet çirkinliğin ille kötülük anlamına gelmediğini de yazmış, söylemiş oluyoruz. Çirkinliğin, her bakımdan göreceli olan bu tanımlamasının, kendine özgü çekiciliğini de. Bu da az şey sayılmamalı hani. Evet bu da az şey sayılmamalı. Evet sonuç itibariyle çirkinliğe de güzelleme yazılabilir.

Sayfamda, karşısında oturduğum ve üstüne yazdığım, beyaz sayfamda ağ. Ağımda sözçükler. Canlı. Kanlı. Sözçüklerim kanıma ve canıma bulaşıyor. Saçlarım alev alev. Yanıyorum. Yan-gın. Yan-kız. Yanıyoruz. Gelin hep birlikte yanalım : Bu alevde. Bu ışıktta.

Ara-mayın.

Sahip olmak. Var olmak. Mücadele sadece varlıkla yokluk arasında değil. Varolmakla yokolmak arasında da mücadele var. başlanğıçta hepimiz, ağaçlar, hayvanlar, insanlar, vardık. Bugün diğerleri hala var. İnsanlar ise sadece sahip. Şuraya bakar mısınız ? : Para ve pul için neler yaptık. Ve sonra evet ve sonra para ve pul bizi ne hallere soktu !

Öze sessizlik. Özümüz sessizliğimizde olmalı. Ama insan sözdür diyenler de var. Steinbeçk gibi. « Lafı satanı » ağaçtan düşen(ler)e sormalı.

Oku-yorum. Oku-yamı-yorum ?

Konuşu-yorum. Konuşa-mı-yorum : Telefona asılı kalan Havva'ya sormalı.

Yazılan göçmenin defteri olmalı. Eyleme geçmek için, saati geldiğinde eyleme geçmek için, söylenenlerin not edildiği yol defteri. Paylaşılan türden.

Hemen şimdi geliyorum diyerek kayıplara karışmak. Antep'e kadar gidip bir kutu kibrit almaya çıkıyorum diyerek kayıplara karışmak. Yitip gitmek. Bir daha geri dönmemesine. Gelecek gösterecek!

Korumasız « ruhlarımızı » bilinmeyeni çok « güvenlik »lere gözü kapalı teslim etmek. Korkak ! Bomboş ruhumuz. Bomboş. Ve bilhassa farkında bile değiliz. Dramatik !

« Her sözçük ama kendi tarihiyle yüklü : Tarihi ve doğuşundan gün(ümüz)e üstlendiği tanım, görüntü, resimle de. » (G. Cheimonas)

Peki biz kimiz ? Kimdik ?

« Onur her zaman gebedir. Doğacağı yeri görmelisin. » (M. Baksı)

Sını-yorum. Sanı-yorum. İn-anı-yorum. (S)anı-yorum. Anı-yorum ?

« İnsanlar kavun gibidirler : Kimi iyi kavun. Kimi çekirdekli kavun. Kimi kavunlu çekirdek. » (Meçhul)

Çocukluk anılarının yaşanan rüyalar biçimine dönüşmesi. Rastlantıların düşe kalka düşsel boyutlar kazanması.

Rüyalar : Görül(emey)en : Görülen ve görülemeyen : Hiç kimse yoksa kendi hayatını yaşamıyor mu ? İnsanlar, rastlantılar, sesler, parçalar, alışılmış yinelemeler, yabancılaşmalar, küçük mutluluklar, büyük hüznler toplamı olmasın ? Çocukluğundan beri değiştirilmiş, değişmiş, sınırlar içine alınmış, küçük veya büyük. Küçük veya büyük her biri birer maske : Sessizliğe mahkum edilmiş yüz-ler : Trajik ! (Rainer Maria Rilke'den)

Saatler Kitabı'nın sayfalarını çevirmenin tam zamanı işte : Bu dünya ciddi mi ? : Gerçekten ?

« Çürük sözçükler » (Marcel Duchamp) : Halılara, kilimlere takılı : Dokumak çünkü bir tür (d)okumaktır. Halılar, kilimler anılar yüklü. Kadınların alın teri ve göz nuru : İç malzeme ve iç ses taşıyıcısı halılar ve kilimler konuşmalı ve yazmalı saati gelince.

Lise yıllarından, yatılı okul anılarından, asla çıkılamıyor. Dışarı ! Ufuklarımızı kim genişletetecek ? Kim alaycı, acı alaylı.

Anlamak öğrenmekten iyidir. : Dinlemek yerine anlamak. Bir kez yetmez belki o zaman. Bir kez yetmez ! De-nem-eler !

Yaratmak, karşı olmaktır : Her alanda modaya, alışılmış fikirlere, geleneklere, değişmezlikleri bilhassa ısrarla iddia edilenlere karşı ! EVET KARŞI ! Çağrımızdır.

Fikirlerimizi dolaşmaya bırakmalıyız. Göçmenlerin not defterlerini, göçerlerin yol defterlerini okumaya bırakmalıyız. Kendi kendine konuşmaya, kendi kendine söyleşmeye bırakmalıyız. Ne kendi ülkemizi seçebiliyoruz, ne ana-babalarımızı, ne adımızı ne de soyadımızı : Bırakın o zaman gideceğimiz mekanları seçelim. Söyleyeceğimiz sözçükleri. İnançlarımızı. Renklerimizi. Takımlarımızı.

Çocukluğumuzun kavgaları : Kimim ben ? Cambazların, ip çambazlarının ustalığı şart : Yanıtlayabilmek için. Kadın otobüslerine binerek gidilecek sirk cambazlarının.

Her şey değişti. Her şey değişiyor. Ama hiç bir şey gelişmiyor. Ama hiç bir şey olumlulaşmıyor. Nedenlerini kendimizde aramalı, başkalarında bulmamalıyız.

Kapılara yüklenmeli. Kapılara ! Çünkü kapılar uzun süreli açık tutulmuyorlar. Çünkü kapılar sürekli açık kalmıyorlar. Kapılara hücum ! KAPILARA ! AÇIN KAPILARI ! KAPILARI AÇIN !

M. ŞEHMUS GÜZEL, 25 Aralık 2016, Mekanı Meçhul

AJANDA

Yeni sezon, yeni ders yılı başladı veya başlamak üzere. Yeni bir dönem, yeni arkadaşlar belki. Yeni yüzler. İki yüzler de. Yeni kitaplar. Yeni oyunlar. İkili, üçlü oyunlar da. Yeni futbol mevsimi. Yeni basketbol, voleybol ... mevsimleri de. Yeni yeniler. Eskileri silip süpürebilir mi ? Zaman gösterecek. Zaman cetvelimizi ajandalarımız tutuyor olmasın ? Peki öyleyse yeni bir dönemin başında ajandamıza neler koymalı ? Neler yazmalı ? Ajandamıza neler koyuyor, neler yazıyoruz ?

Görüşülecek tanıdıklar. Tanımadıklar. Tanışılacaklar. Meslek-taş-lar, arkadaşlar ... Günü ve saatiyle.

Doktorlarla, hele dişçimizle, kalp uzmanıyla randevularımız. Masörümüzle. Alınacak ilaçlar, yapılacak sportif faaliyetler. İzlenecek maçlar. Günde enaz bir saat yürüyüş şart. Bisikletle tur atmak da mümkün elbette. Ağaçlı, ormanlıksı ve hele kirli havalardan uzak mekanlarda özellikle. Örneğin parklarda.

Kimi notlar. Kimi alıntılar. Okunan her kitaptan. Dinlenen her dosttan.

Adresler : Yeni tanıdıkların, bir derginin, bir gazetenin. Bakın yeni kitap(lar) yayınlamak niyetiniz varsa yeni ve eski yayınevlerinininkileri hiç ihmal etmemeliyiz. Aman telefon numaralarını ve email adreslerini de unutmamalı. Bilhassa email adreslerini. Cep telefonu kullanmadığım ve kullanmayı da asla düşünmediğim için cep telefon numarasını yazmasam da olur. Ama yine de yazmalı, ne olur ne olmaz diye.

Çıkılacak yolculuklar. Tren kaçta kalkacak. Uçak ? Otobüs ? Nerede aktarma yapılacak. Nerede ? Uçak hangi havaalanından havalanacak ? Gidiş(ler) ayrı yazılmalı, dönüş(ler) ayrı.

Tanıdıklara, arkadaşlara, dostlara ilişkin belki birkaç not. Havaya ilişkin olanlar da : « Bugün çok feci yağmur : Ne biçim yaz bu ! » gibi. Ya da « Temmuzda

sonbahar ! », « Ağustosta sabah sonbahar, öğlen yaz, akşam yeniden sonbahar ! » Paris'e de bu yakışır hani.

Şu gün, şu saatte şu arkadaşlarla futbol oynanacak. Şu gün şu saatte şu arkadaşlarla koşulacak. Bois de Boulogne'da kesinlikle. Kimin otomobiliyle gidilecek ? Nasıl dönülecek ? Sonra ne(ler) yapılacak ?

Toplumsal, sanatsal, siyasal, ekonomik faaliyetlere ilişkin notlar : Adresler, telefon numaraları ve diğer ayrıntılarıyla.

Hangi film(ler) görülecek ? Kim(ler)le ?

Tiyatroya kim(ler)le gidilecek ? Çıkışta nereye ugranılacak ?

Bak şu futbol maçını kaçırmamalı. Mehmet Ağlayancerit'e mutlaka bir hafta önceden haber vermeli. Birkaç kişi gidersek zevki daha iyi çıkarılacaktır. Bu kesin. Maçtan sonra şu lokantaya gitmeli, iyi bir yemek yemeli (mi ?). Kuru fasulye, pilav ve « teşkilatâ » ne dersiniz ?

Sergi tarihleri. « Vernissage »ları kaçırmamalı, « cilalamayı » hakkıyla yapmalı. Şu şu vernissage sonrasında şu şu lokantaya gidilecek, ağız tadıyla içki içilecek. Dönüşte otomobil orada bırakılacak. Eve yaya dönülecek : Herkes birarada, Paris, sokak sokak, cadde cadde, bulvar bulvar, meydan meydan geçilecek. Yol boyu karşılaşılması mümkün sarhoşlara, fuhuş tacirlerine asla yanıt verilmeyecek ... yeniden zaptedilecek Paris-Maris. Ütopyalarımızda saklı.

Bak şu konsere mutlaka Havva ile gitmeli. Onun çünkü vereceği bilgiler konserin daha iyi anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Forumların, panellerin, felsefi seminerlerin ve tartışmaların tarihleri çok önceden not edilmeli : Nerede, kimlerin katılımıyla yapılacağı da.

Bir Mayıs gösterisi asla ama asla kaçırılmamalı : İnanç tazelemek için şart. Kızıl bayrakların geçidini izlemek için şart. Gençlerin ve daha az gençlerin, kadın ve erkeklerin, genç ve çocukların birarada yürüdüklerini başka nerede görebiliriz ki ? Dönercisini ve inşaat patronunu da göstericiler arasında yürürken görüp şaşırın Fransızlara «Türkiyelilerde Bir Mayıs artı değeri yaratanlarla artı değerden yararlananların birlikte yürüdükleri bir gösteridir » demek zorunda bile kalabilirsiniz. Fransızlar ise daha beter şaşarlar bu işe. Her duyuşta canlandıran o güzelim marşlar, o güzelim türküler de gösteride ...

Ve hafta sonları : Ajanda lekesiz : Not yok. Randevu yok. Adres nâ-mevcud. Telefon numarası hiç yok : Telefon asla çalmaz. İsim yok, cisim yok. En iyisi bu

hafta sonu Paris'i terketmeli. Ağustosta zaten uçmayı unutmuş, salına salına sürünüp ıkınan ve tıkınan, dönerciler önündeki et kırıntılarını asla kaçırmayan otoburdan etobura dönüşmek üzere olan güvercinleri bile Paris'i terketti. Dilencilerle birlikte.

Ama pazartesi okul : Öğleden sonda öğrencileri kabul. Sonra ders. Mers. Öğrenilenler. Öğretilecekler. Çarşamba yine okul : Okumak. Yeniden okumak için. Seminer. Ders. Perşembe sabahı, « Tarihçiler toplantısında » yine « üniversitede reform » meselesi tartışılacak kesinlikle ve hiç bir sonuca varılamayacak. Ve bu hep böyle yıllarca sürecektir ...

Zaman akıp gidecek, ve aniden, bir sonbahar yağmuru gibi, birden bire, tepetaklak yaşlılık ve emeklilik günleri gelip çatacak :

Ve yalnızlık ajandanıza bir hançer gibi saplanacak ! Ajandanız bomboş kalacak: O size bakacak, siz ona. Sıfır eksi sıfır. Veya sıfır-sıfır. Berabere. Yare-bere. Yaşlılık başa bela.

Bir yaz ölmek için. Bir ilkbahar dirilmek için. Bu yaz ölmeli mi ? Meselâ. Ölülerin mekanlarına gitmeli (mi ?). Gitmemeli (mi ?) Ölmeyi sevmiyorum : Ne ilkbahar, ne yaz, ne sonbahar, ne de kış. Ölmeyi sev(e)mem. Varsa yoksa yaşam-ak.

Ama bakın ölümler ajanda tutmaz. Bu da hani yabana atılmamalı.

ACELE(Cİ) (M)İLLET

Otomobil sürücülerinin hiçbirisi, evet istisnasız hiçbirisi, kent içindeki hız sınırlamasını takmıyor. Otomobil kullanmağa ilişkin kuralları kulak ardı ediyor. Herkes otomobilini kafasına estiği gibi ve genellikle hızla sürüyor. Kuralları umursamadan, yayalara saygısızlıkta akıl almazlıklara vararak. Yeşil ışıktaki yaya geçidinden geçerken ezilen yaşlı kadınlar, hamile kadınlar, bebesiyle birlikte genç anneler eksik değil. Paris’te, Marsilya’da ve Fransa’nın benzer büyük kentlerinde.

Metro istasyona, durağa varıyor, kapılar açılıyor, bütün yolcular, o durakta incek bütün yolcular, kapılara hücum ediyor. Yolcular iniyor. Hızla yürüyorlar. Daha hızla. Dirsek atmalar, çelme takmalar, dik dik bakmalar, kabalıklar, küfürler eksik değil. Hele incekler inmeden metroya doluşan ve inceklerin inmesini engelleyen magandalar.

Tren gara giriyor. Tren durur durmaz, kapılar açılır açılmaz, kapının açılmasını büyük bir heyecanla kapı arkasında bekleyen ve birbirlerini ezmeye hazır yolcular kendilerini perona atıyorlar. Valizlerini, el çantalarını, sırt çantalarını, ne var ne yoksalarını da, belirsiz kişilere, erkek ve çocuklara sinirli sinirli bakışlarla ve hızla sürüklüyorlar. Garın tansiyonu sabahın köründen gecenin karanlığına an be an yükseliyor. Yükseliyor. Yükseliyor ve kimi kez patlıyor. Birbirlerine küfürlerle vedalaşanlar, tekme tokat kavga edenler az değil.

Sokaklar, duraklar, garlar hiç boşalmıyor : Hızla sürülen otomobiller, hızla yürüyen, koşturan insanlar, insanlara uyarak koşturan hayvanlar bugünkü kent, bir parça vahşi kent manzaralarımızı oluşturuyor.

Kaldırımlarda, evet evet kaldırımlarda, hızla sürülen motosikletler, bisikletler ve benzeri « ulaşım araçları » özellikle yaşlı kadınların ve erkeklerin ölümcül kabusu.

Geçmiş dönemlerden daha hızlı, geçmiş dönemlerle karşılaştırmayacak oranlarda daha koşturmacı, daha aceleci, daha acil, daha küfürbaz, kendilerine ve diğerlerine saygıyı unutmuş, güya « medeni », özünde bencil ve tek-çi yaratıklarla dolu kentler. Başkentler. Hem koşturan, hem de diğerlerinin de

koşmaları için ittiren, iten insanlar bunlar. Hem insan, hem hayvan, evet insanlıktan çıkmış yaratıklar bu kesin, bu epey de garip : Tersî mümkün değil apaçık her şey : Birkaç saatliğine bile olsa insanlıktan istifa etmiş yaratıklar bunlar.

Koşan ve koşturan, iten ve ittiren, küfreden ve küfür yiyen yaratıklar insan ilişkilerinin, kalan insan ilişkilerinin, insanlıktan tamamen çıkmasında, çıkarılmasında belirleyici. Başkalarını dirsekleyenler, başkalarının ayaklarına basanlar, çelme takanlar. Başkalarına otomobillerinden el-kol hareketleriyle « yanıt verenler ». Küfür edenler. Yaşlıları hırpalarcasına itip-kakanlar : Bunlar artık insanlıktan çıkanlardır. Ve bunların sayıları anonimnin egemen olduğu büyük kentlerde her geçen gün ve gece artmakta, ezici çoğunluğu oluşturmakta.

O zaman bu zaman insan ilişkilerini, insan yaşamını nasıl korumalı ? Bu soru « çok uyar » kentlerin yöneticilerinin ve sorumlularının bugün sordukları sorulardan sadece biri. Sadece biri. İnsan denen yarı olumsuz yönde değişiyor, vahşileşiyor, hayvanlaşıyor ve çaresi bir türlü bulunamıyor. Ne yapmalı ?

Zaman içinde dinginlikle yaşamak çok gerilerde kaldı artık. Çok gerilerde : Hız, vites, koşmak, koşturmak, acelecilik illeti, kendi içinde uyumlu, kendi kendisiyle barışık yaşamı da yok ediyor.

Artık ne zaman içinde zamandan ne de geçen zamandan zevk almak olası. Ne de zamanın akışını seyretmek/seyreylemek.

Geçmişî sanki asla yaşamadık ve günümüz hızla geçiyor, geçti : Maalesef !

Acele(cî) millet artık acele(cî) (m)illet çünkü.

AÇ GÖZLÜLÜK

Ağustos 1999 : « Samsun'dan otuz kadar 'ünlü hırsız' deprem bölgesine geldiler. Yakalandılar. » Bu bir gazete haberi. Peki ya yakalan(a)mayanlar ne yaptılar ?

Marmaris'ten deprem bölgesine gönderilen yardım malzemesini satanlar yakalandılar. Bu da bir gazete haberi. Peki hepsi yakalandı mı ?

« Seyyar satıcı », « köfteci » biçimindekiler deprem bölgesinde ne sattılar ? Neler yedirdiler ?

Meçhul !

Ağustos 1999'dayız hep. Bu kez Kosova'dan Arnavutluk'a sığınanlarlayız : Kosovalı bir sığınmacının traktörü çalındı (!!!) Döviz alışverişi sokakta yapılıyor. Çalıp-çırpımlar polisin, « yetkililerin » gözleri önünde olup-bitiyor. Ve onlar da « kendi paylarını » alıyorlar.

Bir yıl sonra, Paris'te bir dişçideyiz : Sonrasını Mehmet Ağlayancerit anlatıyor, aynen aktarıyorum :

« Ağrıyan dişimde 'iltihap' bulunduğunu belirten ve bir hafta süresince kullanmak üzere bir ilaç yazdıktan sonra, dişçi ekliyor :

-Bir dahaki sefere yeniden rontgenini almalıyız. Belki dişinizi çekmek gerekebilir.

Bu ilk muayene için çok düşük, hatta şaşırtıcı derecede düşük bir ücret alıyor.

İkinci gidişimde dişimin ağrısının geçmiş olmasına rağmen yeniden rontgenini çekiyor. Ve 'çürük var, dişinizi çekmeliyiz' diyor. Yerel anesteziye sonra dişimi çekiyor, fazla zorlanmadan. İçime düşen kuşku nedeniyle çekilen dişimi göstermesini rica ediyorum, gösteriyor, ve çekilen dişimi elime alıp inceliyorum : Sapasağlam, ne çürük ne mürük, hiçbir şeyi yok. Pırıl pırıl bir diş.

Dişçiye gösteriyorum ‘Yahu sapasağlam dişim’ diyorum. Dişçi de ‘Evet doğru sağlam GİBİ’ yanıtını veriyor. Şaşkınım. Dişçi geleceğe bakıyor çekilen dişim artık çünkü mazi. Ve çekilen dişin yerine yenisini nasıl koyacağını anlatıyor :

- İki dişinizin de yapılması gerek. Böylece çekilen dişle o iki dişten önde olanın arasına bir ‘köprü’ kuracağız (sanki bu ‘inşa’ işini birlikte yapacağız gibi), çekilen diş ise yanındakiyle birleştireceğiz.

Nasıl ? Dişçiye kalırsa ağızımda kocaman bir ‘şantiye’ kurulacak ve haftalarca sürececek bir yapım ve bakım eylemleri dizisi sürecini birlikte yaşayacağız. Yapma be dişçi ağa ! Peki haydi kabul ettik diyelim kaç mal olacak ?

Dişçi hesaplar yapıyor, topluyor, çıkarıyor, çarpıyor, bilgisayarını yardıma çağırıyor ve hesabı açık bir biçimde nihayet buluyor ve sunuyor : ‘Oniki bin frank.’

O günlerde bir memurun bir aylık veya biraz daha fazla sürelik ücreti. Az buz değil. Ama onca ‘inşa’ ve bakım için bu kadar para istemesi de neredeyse ‘kaçınılmazmış’.

Bunun üzerine ‘Bir düşüneyim sizi daha sonra ararım’ diyorum, çekilen dişimi de alıp şaşkın şaşkın çıkıyorum : Tuzağa düşürülmek istenen bir çaylak havasındayım ve sapasağlam dişimi böylesi bir tuzakta yitirmiş olmaktan da fena halde üzgünüm. Dahası dişçinin yolunacak kazı daha da yolmak niyetinde olduğunu saptamış olmakla da sarsılmış durumdayım...

Birkaç gün sonra eşimin çok güvendiği ve aile dostumuz dişçiyle bir vesileyle görüşünce birinci dişçinin çektiği diş ona gösteriyorum, fikrini almak için. ‘Evet dişiniz sapasağlam, bu dişin çekilmemesi gerekirdi.’ Her şey böylece bir bilen tarafından da ispatlanmış oluyor. O halde ? Bu işin artık o haldesi kalmadı mesele çok basit : İlk dişçi ilk muayenede havadan sudan konuşmuş gibi yaparken mesleğini sorunca yanıtlamamla, paralı biri olduğumu anlayarak, kendine yeni bir müşteri, yeni ‘inşa’, ‘köprü’, bakım ve onarım ve benzeri işler yaratıp, kolay yoldan biraz daha para kazanmak istemiş olmalı. Sağlam dişimi çekerek arkadaki ve olmasalar da hiç bir sorun yaratmayan öbür iki dişimi yaptırmak zorunda bırakmak istedi...

Ama tutmadı. Çünkü ne çekilen dişimin yerine yeni bir diş kondurttum, ne de arkadaki o iki diş yaptırdım. Dahası aradan tam onsekiz yıl geçti ve ne çekilen dişimin boş bıraktığı yerde, ne arkadaki o iki diş civarında herhangi bir ağrı, sızı, dert oldu. Çekilen dişimin yerine yeni diş kondurtmuyorum böylece aç gözlü bir dişçinin sapasağlam bir diş nasıl çekip çıkarıverdiğini her gün evet her

gün bir veya birkaç kez duyumsuyorum. Dişçinin aç gözlülüğü canıma yazılı çünkü. »

Bir ülkede vurguncular, üç kağıtçılar, diğerinde eli çabuklar ve Paris'te bir (belki daha çok) dişçi para hırsı(zı) ile çarpılmış, para hırsı gözlerini körletmiş. Herkesin, enazından kendilerine işi düşenlerin de kör olduğunu sanıyorlar, aldatıyorlar, aldatmaya çabalıyorlar. Bir noktaya, bir sınıra kadar ve sonra elleri cebimizde yakalanıyorlar. Kusurları ortaya çıkıyor. Para hırsı hastalığına yakalanmış zavallılar bunlar. İnsanların zor durumda bulunmalarından, sağlık sorunlarından bile yararlanarak pespaye amaçlarına ulaşmayı ümit ediyorlar...

« ASKIDA » AHLAK

Bugün ahlaklı olmak neredeyse ayıp, hatta çok ayıp bir şey gibi algılanıyor. Ahlaklı olmak bir tür « enayilik » gibi yansıtılıyor. Öyle gösteriliyor.

Dinsel, toplumsal, geleneksel, bilimsel ve alışılmış ahlak kayıplara karışmış durumda.

İnsanın kendisine ve diğerlerine karşı dürüst, tutarlı, dengeli, özgürlükçü, demokrat, adil ve eşitlikçi olması için ne tür bir ahlak gerekiyor ?

Dini inançlara göre, hukuk, yaşam biçimi ve ahlak dinsel olmalı. Dinsel olunca « en iyisi » seçilmiş olacak : Madem ki din(ler) ve kitap(lar)ı tanrısal. Bu yaklaşıma göre, ahlaklı olmak için dinî inanç yeterli. Ahlaklı olmak için dine inanmak gerektiği iddia ediliyor. Bu yaklaşıma göre en iyi ahlak dinsel ahlaktır. Keşke öyle olsaydı.

Oysa zaman içinde inananların ve hatta dinin kendi adamlarının dinsel ahlakı, toplumsal ahlakı, geleneksel ahlakı umursamadıkları maalesef en utanç verici örnekleriyle ortaya çıktı. Bu konuda yüzyıllardan bu yana binlerce örnek vermek olası. Günümüzde de görülüyor örnekleri.

Bir örnek vermek gerekirse işte Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Avusturya, İngiltere, Brezilya, ABD ... ve daha birçok benzer coğrafyalarda din adamlarının din dersleri alan, tapınaklara şu veya bu faaliyet için gelen, çalışan inanmış çocukları cinsel malzeme olarak kullanmalarını gösterebiliriz. Bu konuda pek çok haber neredeyse günü birlik medyaya yansıyor.

Çocuklar emanet edildikleri din adamları tarafından iffal ediliyorlar. Ahlak, dinî ahlak, bunun neresinde ?

Bugün örneğin Fransa’da cinsel taciz suçlusu olarak sivil mahkemelerde yargılanan birçok din adamı bulunuyor. Yine bu ülkede cinsel taciz suçundan ceza almış ve hapis yatan onlarca kişi bulunuyor. Bunların hepsi din adamı değil elbette, dinle ilgisi olmayanlar da var aralarında. Bu olgu aynı zamanda

toplumsal ve geleneksel anlak anlayışının da ayaklar altına alındığının ispatıdır. Ama çoğunluğunu din adamları ve ilkokul öğretmenleri oluşturuyor. İlkokul öğretmenlerinin cinsel taciz suçundan ceza almaları « cumhuriyetçi ahlak »ın da yara aldığını gözler önüne seriyor.

Din adamları, dinî makamlar ve din açısından meselenin daha çarpıcı başka bir yüzü de şudur : Dinsel üst makamların, din adamlarının hiyerarşideki üstlerinin, cinsel taciz faillerinin dinî ahlak açısından terbiyesizliklerini, suçlarını bilmelerine karşın göz yummuş olmaları. Veya yaptıkları ahlaksızlık kamuoyuna yansıyınca olayı küçümsemeleri. Bu sonuçlar her taciz olayı davasında, her duruşmada ortaya çıkıyor. Sivil mahkemeler bu tür din adamlarına karşı da gerekeni yapıyor, bu tür tacize göz yuman, suçu örtbas etmeye kalkışan din adamları da suçlu bulunuyor, onlara da hak ettikleri cezalar veriliyor. Bir örnek vermek gerekirse cinsel taciz suçlusu papaza onsekiz yıl hapis cezası verilirken, işlenen suçu bildiği halde kendi ifadesiyle meseleye « meslekî sır nedeniyle » göz yuman ve durumu adlî makamlara iletmeyen başpapaz ise tecilli altı ay hapis cezasına çarptırılıyor.

Tanrıya inanmışlık ve « cehennem ateşi » korkusuyla insanların ahlaklı olacağına sanılması veya insanların ahlaklı olmaya zorlanması her zaman ve her yerde beklenen, umulan sonuçları doğurmuyor. Son örnekler ve günümüzde tanık olduklarımız dinsel inanmışlığın ahlaklı olmakla koşut olmadığını bir kez daha gözler önüne seriyor.

Arlı, ahlaklı, hayalî olmak için o zaman ne yapmalı ? Dinsel ahlak onarılabılır mi ? İnanmışların ahlaksızlıkları nasıl engellenebilir ? Dinsel ahlak yerine yeni bir ahlak mı koymalı ? Konulabilir mi ? Bu ahlak ne tür bir ahlak olmalı ? Cumhuriyetçi ahlak nasıl kotarılmalı ? Neleri içermeli ?

Soruları artırmak mümkün. Ama asıl önemlisi herkesin kendi inançları, ailesel, toplumsal, geleneksel, bilimsel, mesleki ahlak anlayışını sorgulaması ve eksiklerini gidermesi. Öteden beri atalarımızın yinelediği gibi, herkesin eline, beline ve diline sahip olması.

KOLTUK

Şu (gördüğün) koltukta, uyanık, rüyalara yattım. Bir türlü kalkamadım.

Şu koltuğa oturdum, gündüz ve kimi zaman gece de, gökyüzünü seyreyledim. Denizi ve insanlığı da : Sırlarını ama asla çözemedim.

Yaşamın çırılçıplaklığında yakalanmak : Eller yukarı ! Eller aşağı !

Mevsimler, renkler, mevsimler, renkler : Kırmızı, kızıl, allı pullu mavi, sarı, turkuvaz, yeşil, kahverengi, mor, bizim siyah, sizin siyah : Simsiyah. Bizim bura. Bizim bura. Ara.

Sokrat olmalı sanıyorum : « Aşkta tek yol firardır. » diyen. « Sevgililer Günü »nü safça, içtenlikle, inanarak, gelecekte umutlu biçimde kutlayan kadın ve erkeklere, bilhassa erkeklere : Kulağa küpe. Kadınlara da elbette : Viagra çıktığında erkekler lehine bozulan (!?) cinsel denge, cinsel eşitlik (var olduğu kabul edilen mekanlarda sadece) için çare bulundu : ABD’de orta yaşlı ve yaşlı bayanların « ilacı » VIACREME artık Avrupa’da da satışa sunuldu : Duyduk duymadık demeyin viacreme’siz yatağa girmeyin. Önce Brüksel’de, Buruk-Sel’de küçük bir şirket tarafından. Ve sadece internet aracılığıyla. Fiyatı 35 euro. « Sadece ». Her kutuda dört adet. O zaman total ve hakiki bir orgazmın fiyatı sekiz örodan biraz daha fazla. Pamuk eller cebe (mi ?). Garantisi yok, ama avantajı pek çok : Eğer « kullanma » olanağı bulamazsanız YENEBİLİYOR. Daha ne olsun ?

Birken iki olduk. İkiyken üç. Ve durduk. Ve dizlerimize vurduk : Eş, eş bu ne biçim goçuk !

Eşşşşsek analar : Çocuk parklarında sigara içenler. Bebelerini gezdirirken elinden sigarasını düşürmeyenler.

Bak. Yürüyen toprak. Avanak. Bulaşıcı hastalıklar yerine bulaşıcı kahkahalar gerek bize. Hepimize.

Bir gül için bin dikene katlanmak. Bir yar için dağları delmek. Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi ? Gorki Baba ne diyor ? « Hep hayaletlerle yaşanmaz ! » Gerçeğe, hakiki yaşama dönmenin de mutlaka bir zamanı vardır : Zaman geçmeden.

Kitap sevgisini ve kitap okuyarak « kafayı bulmayı », « sarhoş olmayı » Fransızcadaki livre sözcüğü ne kadar da güzel aktarıyor. Hele (l)ivre biçiminde yazabilirsek. Tam da yerine oturuyor. Bu meseleyi daha güzel yansıtabilecek bir sözcük arıyorum. Var mı ? Bulamıyorum. Şimdilik. Göreceğiz, aramalarımızın ardından.

Benlik, BEN-CİLLİK, bireysellik alanında yeni bir aşamaya vardığımız kesin : Büyük bir mağazanın yaz modellerini sunmak için başlattığı ve her yerde üstümüze üstümüze gelen reklam panolarını seyrettikten sonra bu sonuca ulaşmamak mümkün değil. İşte örnekleri. Buyurun kararı birlikte verelim :

« Je'nün kurallarını ben saptıyorum. » Buradaki « je » (« jö ») ben anlamında. Ancak okunuşuyla, telafuzuyla, çıkardığı sesle « jeux » (« jö ») (oyun) sözcüğünü çağrıştırıyor. Aranan da zaten budur ve o zaman işte reklam « Oyunun kurallarını BEN saptıyorum. » deyişinin bencilleştirilmesine bürünüyor.

Başka bir reklam panosunda şunları okuyoruz : « Ma mode à moi c'est moi. » « Benim modam benim » veya « Benim modam bendir. » Burada küçük bir cümlede, iki kez ben anlamına gelen « moi », bir kez de benim anlamına gelen « ma » kullanılması da masum değil elbette. Yakında MOİ, MOİ, MOİ diye diye gidecekler. Ve kendi başarına kalacaklar. Kesinlikle. Bencilliğin çıkmaz sokağı yalnızlıktır çünkü.

Nihayet reklamlardaki en vurucu slogana geliyoruz : « La mode me suit, donc je suis. » Yani « Moda beni izliyor, o halde varım. » Burada pek ünlü « Je pense donc je suis. » (« Düşünüyorum o halde varım. ») bencilleştiriliyor. Öte yandan « ben modayı izlemiyorum » « moda beni izliyor » vurgusu yapılarak « ben »in önemi yüceleştiriliyor. Pes !

Bu sloganları, bu vurguları, bu tür « yüceleştirmeleri » gün boyu reklam panolarında gören, televizyonlardaki ve radyolardaki rekamlarda aralıksız duyan ve izleyen bebelerin, çocukların, genç kadınların ve erkeklerin ne olacaklarını

bugünden tahmin etmek olası mı ? Bu bebeler, bu çocuklar, bu gençler neye, nereye doğru gidiyorlar ? Gidecekler ? Bene bene bene doğru mu ?

Koltuklarımıza sıkı sıkıya sarılalım ve resmi geçitteki, defiledeki insanlığı seyredelim : Her BEN evet her BEN kendi sır(lar)ında, kendi BEN'lerinde YİTİK. Ve bunun çaresi de maalesef yok.

BAKIŞ(AMA)MAK

Geçmiş günlerimizde sokaklarda çiftler dolaşırlardı : Elele, gözgöze. Üçler, dörtler, beşler de : Arkadaş toplulukları salkım salkım, salkım sacak. Kahkahalar atılır, şakalaşmalar kaldırımlarda yankılanırdı. Bir tür şenlik ve şanlık yaşanırdı sokak, cadde, bulvar ve meydanlarda ...

Tarihe karıştı onlar. Tarihe. Bir daha gelmemecesine (mi ?) Şimdi birer anı herbiri. Uzaklarda kaldı onlar. Artık :

Yalnızlık sindi sokak, cadde, bulvar ve meydanlara. Parklara. Cafélere. Evlere. Apartmanlara. Parklara. Sinema salonlarına. Lokantalara. Yalnızlık kokuyor bu kent. Bu ülke. Bu kasaba. Bu köy. Yalnızlık evet.

Bugün Paris'te, başkentte, iki kişiden biri yalnız yaşıyor. Yalnız. Kendi kendisiyle, varsa ke(n)disiyle, köpeğiyle. Ama yalnız. Yapayalnız. İnsanlar arasında iletişim azaldı. İnsanlararası iletişimin sonuna mı yaklaşıyoruz ? Dünyanın ve İnsanlığın kendi sonunu hazırladığı bu günlerde.

İnsanlar sadece yalnız değiller : Yalnızlıkları nereye giderlerse gitsinler yanlarında : Metroda, otobüste, trende, hızlı trende. Yalnızlıklarıyla etraflarına sanki bir duvar örüyorlar. Çevrelerinde bir tür görünmez zırh. Yalnızlıkları içinde birer mahkum herbiri. Birer mahkum. Gardiyanı ke(n)dileri. Birer esir. İş-ev-iş arasında mekik dokuyan. Birer tutsak. Ne duvarı delmek mümkün. Ne zırhı. Esirler kendi dünyaları içine kendi kendilerini kapamışlar. Bazen, hatta genellikle bu zırh, bu görünmez duvar başka bir biçim alabiliyor : Örneğin kiminin, belki de çoğunluğunun, kulakları da « meşgul » : Ya bir radyoya « bağlı » ya da bir « müzik dolabına ». Bazen gözler ellerindeki « çok modern » aygıtlarda. Ama iletişime, insani iletişime « kapalıyız » sinyalleri veriliyor. Evet şakası yok bu işin « Şu an kapalıyız » levhası asılı kulaklarında. Gözleri çevreye kapalı. Duymayan kulaklar ve görmeyen gözlerle yalnızlık yolculukta.

Geçmiş zamanların yalnızlıklarında bir insan, bir erkek veya bir kadın, bir kitap okurdu veya okur gibi yapardı, ve bu konum sohbe, tanışmaya, birlikte bir bardak bişey içmeye, « çıkmaya » ve « girmeye » açığız, hazırız havasıydı. O

anlama gelirdi : Yazılı olmayan insani iletişim alfabesinde. Oysa bugünün yalnızlıkları içindekiler olası, olabilecek bütün iletişim kırıntılarını paramparça ediyor : Herkes kendi « dünyasında » : Görünüşte « rahat », güya « mutlu » ama son analizde yalnız, yapayalnız. Yolculuk ne iyi ki çok uzun boylu değil. Hıçkırık !

Bu kadar da değil : Günümüzün çok modern hatta bir miktar « post-modern » yalnızları oturuları, kalkışları ve bilhassa bakışları, pardon bak(a)mayışları ile başkasıyla, başkalarıyla ilişkiden istifa etmiş konumlarını sergiliyorlar. Güya « rahat », görünüşte « mutlu ». Dünya bomboş. Hüzün.

Son günlerde Paris’lerde çünkü artık bakış yok. BAK(A)MAYIŞ var. Artık kimse kimseye bakmıyor. Bir bakışın, iç veya dış duygularınızla, sezinsel veya fiziksel biçimde üstünüzde dolaştığını hissedip siz de o yöne bakınca, bakan gözler hemen başka tarafa çevriliyor, çevrilmiş oluyor çoktan. Sanki size hiç bakmıyor havalarında. İşte o anda bakış bak(a)mayışa dönüşüyor. Ve bakış/bak(a)mayış sahibi hemen yalnızlığın « koruyucu » olmasını pek arzuladığı zırhına bürünüyor, yapayalnızlık maskesini yüzüne ilştiriyor, sapsarı bir bulut gibi yitip gidiyor. Yalnızlıkların kemikleştirdiği oturuş, okuyuş, kalkış kalıplarına geri dönülüyor ...

Burada bu kadar işte : İle-tiş-im !

YAPAYALNIZLIK

Bugün insanların büyük çoğunluğu yapayalnız. Hele büyük kentlerde : İnsanları kendi özgürlüklerinden kapıp, koparıp kendine çeken doymaz karadeliklerde. Her yalnızlık kendi gezegeninde, aslında « gezegenemeyinde », hareket etmeden, kıpırdamadan « yolculuk » yapmaktan yıkık. Tükenmiş. Bitkin.

Herkes kendine, günlük yaşamına, günlük gerçeğine yabancı. İletişim bitmiş. Dayanışma yalpalıyor. Ses yok. Gürültü var. Gürültü kesilince bir tek koku kalıyor. Koku. Koklamak. Ölümünden altı ay, altı yıl sonra « aramızdan ayrıldığı » anlaşılan « komşuların » yalnızlığını kitaplar yazamaz. Anlatamaz.

Evet herkes kendi evinde, « yuvasında », « kendi imparatorluğunda » dar, çok dar, içerden kilitlenmiş bir « dünyanın » mahkumu.

Rüyalarını ve ütopyalarını terketmiş insan kırıntıları. Toz. Bir nokta. Bir virgül. Hepimiz geçiciyiz mutlaka ama bu kadar sessiz, bu kadar kimliksiz, bu kadar gürültüsüz de geçilmemeli yine de hayattan. Biraz sanat. Biraz dayanışma. İki dirhem iletişim. Bir çorba kaşığı kadar sevgi.

Yalnızlık ve yapayalnızlık sadece kendilerini « çok gelişmiş ülkeler » olarak tanıtanlara özgü değil. Başkalarında da benzer durumlar yaşanıyor. Yalnızlık düzenin dayatması sonucu kapılarımızı çalıyor. Toplumsal ağın henüz a'dan z'ye tarumar edilmediği Türkiye'de de yalnızlık dert. Yalnızlık yaşanıyor veya yaşanmıyor. Ama var. Benzer diğer ülkelerde de. Mekanlarda da. Cografyalarda da. Geçen yüzyılda bastıran, 21. yüzyılda daha geniş alanlara sıçrayan dert.

Türkiye'deki meseleyi ülkemizin tanınan iki yazarı kitaplarında işliyorlar : Cezmi Ersöz Şizofren Aşka Mektup'ta (Gendaş Yayınları, 2001). Kaan Arslanoğlu Kuş Bakışı'nda (Adam Yayınları, 2001). Mutlaka başkaları da vardır ama burada bu iki yazarımızı anmak istedim.

Cezmi Ersöz bir söyleşisinde kitabının içeriği konusunda şunları dile getiriyor :

« Özellikle son dönemlerde aşka çok büyük özlemi var insanların. Çünkü aşk kaybolmaya yüz tutmuş durumda. Kapitalizm, yaşadığımız hız insanın varlığının özünü sakatlıyor. Darmadağın, paramparça yaşıyoruz. Kişi kendi karanlığında bir yerde saklanıyor. (...) Aşık olan insanı dünya yapayalnız bırakıyor. Kitap bu yalnızlığı, bu çaresizliği, bu gelgiti anlatıyor. (...) kapitalizm girdiği yerde aşkı yok ediyor. (...) Kapitalizmde egolar şişiyor. Egoların şiştiği toplumlarda aşkın yaşama şansı pek olmuyor. » (Vecdi Erbay'la söyleşisi : Özgür Politika, 31 Ekim 2001.)

Kaan Arslanoğlu ise Nena Çalidis ile yaptığı söyleşide bu konularda şunları söylüyor :

« İnsan yabancılaşmayla karşı karşıya. Kapitalist toplum geliştikçe, şehir yaşamı ilerledikçe insanlar daha renkli bir yaşama kavuştuklarını zannediyorlar, ama öte yandan insan ilişkileri açısından kısırlaşıyorlar. Yalnızlığa itiliyorlar. Bu sorunu tüm toplumlar yaşıyor. Akıl bozukluğunda daha yoğun yaşıyor. Roman, yabancılaşma olgusunu daha derin, daha dolu yaşayan insanın dramını anlatıyor. » (Cumhuriyet, 2 Kasım 2001.)

İki yazarımız da sorumlu olarak sistemi, düzeni işaret ediyorlar. Katılmamak elde değil. Evet kapitalizm ve onun fırlaması büyük kentler, büyük kentlerdeki yığınlaşma, tanınmama olanağı (« anonymat »), iş-ev-iş arasındaki akıl almaz koşturma, hızlı yaşama, ömür tüketme en önemli belirleyiciler. En büyük sorumlular. Sezai Sarıoğlu'nun yazdığı gibi, « Tarihin marangoz hatası kapitalizm », sadece işçi sınıfını, kadın ve erkekleri, çocukları ve gençleri ve doğayı, doğa-anayı alabildiğine sömürmekle yetinmedi, yetinmiyor, o aynı zamanda insanları küçük mekanlara hepsedip limon gibi sıkıyor ve insancıl neyi var neyi yoksa alıyor, paramparça ediyor : Kalanını ise orada bırakıyor.

Kapitalizm kalkınmayla, gelişmeyle eş değerli değil. Kalkındığını, geliştiğini iddia edenlere bir sorum var : Kentlerinizde, kasabalarınızda ve hatta köylerinizde, evet yalnızlıktan ve kadınsızlıktan intihar edenlerin feryatlarına kulaklarını kapayan köylerinizde YALNIZLIK ORANINIZ KAÇ ?

NARKİSSOS

Hem seviyor kendini. Kendine hayran hem de.

Kendini seviyor ve kendinden nefret ediyor.

Ne dersen de, ne anlatırsan anlat, kendisinden başkasını duymuyor.

Kimi getirirsen getir, kendisinden başkasına kör... Kendi « aksinden », kendi görüntüsünden başkasını görmüyor.

Latince narcissus. Eski ve yeni Yunancada narkissos. Türkçeye nasıl çevirmeli ? Kendi kendine hayran desek nasıl olur ? Veya sadece narsist ? Kendini seyire fena halde meraklı. Kendini seyire fena halde düşkün. Evet başka tanımlaması da na-mümkün.Kendine özel özen gösteren « deli ». Kendi kendine aşık bir « çatlak »... Bir tür hastalık : Yani narcissisme. Narsizm. Bireycilikle yanyana. Ama ondan daha beter aynı zamanda.

Evet narsist bireylerden oluşan ve bizzat kendisi de fena halde narsist bir toplumda yaşadığımız maalesef gerçek. Bir gerçek.

Doğru. Ama bakıyor bakıyor ama olmuyor : Suda bakıyor olmuyor. Times’de olmuyor. Seine’de olmuyor. Marmara’da olmuyor.Aynada bakıyor olmuyor : Ne orada ne burada ne şurada. Olmuyor. Olmuyor ve olmuyor. Narsist bir türlü ve hatta asla çiçeğe dönüşemiyor/dönüşmüyor. Evet, ve neredeyse maalesef diyeceğim, kendisi olarak kalıyor : Bakışlar kaçamak. Gözler ikircikli. Kaşlar yok. Saçlar dökük, tek saç kalmış canavar yani karşısındaki. Kendi aksi. Kendi görüntüsü bu. Bu bir felaket. « Keşke bıyığımı kesmeseydim » diyor ama kestirmiş bir kez. Artık çok geç. Geç. Geçiyoruz.

Ve kıskanç. Kendine ve kendi ününe düşkün. Kendi « olanaklarından », kendi çıkarlarından başka şeyle asla ugraşmıyor. Asla. Asla ilgilenmiyor. Asla. Kendinden başkasına kör, yukarıda yazdığım gibi. Kendi çıkarlarından ötesine kapalı. Kapalı evet. Kapı, pencere : Duvar. Herşeye tek başına ve sadece kendisi sahip olmak istiyor. Tek başına ve herşeye. Her konuda ve her

alandaki tek-el yaratmak için can atıyor. Can ! Tek-elçi. Tek-el ve tekil. Güleni, tebessüm edeni bile, kıskanıyor. Elinden gelse gülen birine « Neden gülüyorsun ? » diye soracak, biraz kırgın ve epeyce kızgın bir biçimde. Soruyor da zaten kimi kez. « Nazı geçenlere ». Başabela ! İlle komşunun tavuğunu kaz görecek. Evlenenin evlenmesini, otomobil sahibi olanın otomobilini ve/veya markasını ya da modelini, farını veya bilmemnesini kıskanacak : Elinde değil. Mutlaka kıskanacak. Çünkü kıskanç. Evlad sahibi olanın çocuklarını kıskanacak. Kendi evladıyla asla ilgilenmeden. Ve tahtadan veya metalden bir duvarlığın arkasına saklanacak : Görülmeden (görülmediğini sanarak) görmeye çabalayarak. Ama görülecek, sobelenecek ve yakalanacak. Ama hiç önemli değil yakalanmak ve mutlaka onuncu köyden de kovulmak: Onbirinci köyü araştırarak. Kapılanacak. Kapu kulu olacak. Ve hiç bir şey olmamışcasına yoluna devam edecek, « yağmur yağıyor » diyecek yüzüne tükürüldüğünde, hatta « kurban » rolü bile oynayacak : Narsizmde ve kıskançlıkta sınır yok çünkü. Ama sınırları geçmemiz lazım. Geçmeliyiz. Geçiyoruz.

Ve hırsız : Kendisine ait olmayanı sahiplenen. Söyleneni kendine mal edip söyleyen. Havada uçuşan sözçükleri, cümleleri, analizleri, gündemin gündemini, yorumları ve herşeyi kendi malı sanıp satan. Yineleyen. Kurnazlıkla. « Çaktırmadan ». Ve asla yakayı elevermeden. Saman altından su yürütürcesine. Kendisini hırsızlıkla suçlayanı başka bir « suç »la suçlamadan kaçınmayarak.

Ama eller yukarı narkissos, kıskanç ve hırsız, eller yukarı ! Bu kadarı yeter mi ?

Bilemiyorum.

AMA ŞU AÇIK: KİM OLURSA OLSUN İNSANLARLA İLİŞKİLERİMİZDE SUKUT-U HAYALE UGRAMA ŞANSIMIZ HER ZAMAN ÇOK YÜKSEK. AMA MORALİMİZİ BOZUP İŞLERİ AKSATMAK ŞANSIMIZ VEYA LÜKSÜMÜZ SIFIR. EVET RESMEN SIFIR: HER DURUMDA OKUMAK, ARAŞTIRMAK, YENİDEN OKUMAK, ÇALIŞMAK, ÇALIŞMAK VE YİNE ÇALIŞMAK VE ELBETTE YAZMAK NÖBETİNİ TUTMAMIZ LAZIM. YAZ KIŞ SONBAHAR İLKBAHAR SABAH AKŞAM VE GECE SABAH YAZMAK.

ELBETTE TAVSİYE FASLINDAN ŞUNU DA EKLEMELİ GEREK: İNSANLARLA İLİŞKİLERİMİZDE ARAYA BİR « GÜVENLİK MESAFESİ » KOYMAK (FRANSIZCASIYLA DİSTANCE DE SECURİTE) ŞART, KİMİ ŞEYLERİ RELATİVİSER (GÖRECELİ KILMAK) DE GEREKİYOR: EVET GÖRECELİ KILMAK : YANİ ZAMAN ZAMAN « EH, DEMEK Kİ BİZİM İNSANLARIMIZ DA BÖYLE NE YAPALIM ? » DEYİP YÜRÜYÜŞÜMÜZÜ SÜRDÜRMEK GEREK. YOL UZUN, YOLCU AZ. AZ OLAN YOLCULARIN BİRBİRLERİYLE HIRLAŞMASI DA KAÇINILMAZ OLABİLİR. AMA BU BİLE YÜRÜYÜŞÜMÜZÜ DURDURMAMALI...

GÖNLÜMÜZÜ KENDİMİZE VE AŞK(LAR)IMIZA SAKLAMALIYIZ
DEMEK İSTİYORUM SONUÇTA. AŞKLAR ÇOĞUL ÇÜNKÜ BİR
İNSANLA BİRLİKTE BİR HAYVAN (BU SÖZÇÜK YERİNE DAHA
İYİSİNİ BULAMADIĞIM İÇİN ÜZÜLDÜM ANİDEN), BİR BİTKİ, BİR
ÇİCEK VE BİR AGAÇ SEVMEK TE MÜMKÜN.

GÖZLERİM KAPANIYOR ARTIK UYUMAM ŞART. HARFLER ANİDEN
BULANIKLAŞTI... AAAA UYUYORUM HERHALDE.

ŞENLİK SÜRÜYOR

21 ve 22 Nisan'da aniden ilkbahar ve sıcaklık çıkageldiler : Birlikte. « Geri dönen kış »tan gınalardayken. Yaşam kendi kendini uyandırıyor : Bahar geldi, çocukar, yeni yetmeler koşturuyorlar. Bahar geldi : Ağaçlar sevinçli : Belli oluyor : Tomurcuklardan geleceklere, gençliklerde.

Cemre önce havaya düştü. Sonra karaya. En sonunda suya. Zamanlama böyle miydi ? Emin değilim. Anam Ganime Güzel'e sormak isterdim. Çünkü doğrusunu sadece Anam bilir. Yanlışım varsa sadece o düzeltebilir çünkü.

Güneş aydınlatıyor : Işıkları henüz daha yumuşak. Manzaralar resmi geçitte : Gökyüzü renkten renge giriyor. Çıkamıyor. Yaz zamanlarının göz kamaştıran, kör eden ışıklarına daha zaman varken manzaralardan ve renklerden yararlanmalı diyorum : Kızılın binbir ahenk içinde mora ve siyaha dönüşmesini seyreylemek : Vakit var(ken) ...

Balkonda çiçekler açtı, açıyor : Eski çiçeklerin yanında yenileri var : 21 Mart'tan bu yana. Kuşlar başka çiçeklerden, başka yörelerden, başka coğrafyalardan topladıklarını, biriktirdiklerini bilerek veya bilmeyerek, isteyerek veya istemeyerek getirip getirip saksılarımıza yerleştiriyorlar : « Alın bunlardan sizde de bulunsun » dercesine : Çünkü onlar da ilkbahar hazırlığındalar ve yuvaların inşası için daha çok çabalıyorlar. Ötme eylemini hiç ihmal etmeden. İyi de birbirlerine neler diyorlar ? Bir bilene sormalı.

İlkbahar yaşam katıyor gri renklerin egemen olduğu kentlere. « la nature morte » yerine « la nature va »yı önermek istiyorum : « Ölü doğa » yerine « doğa yürüyor »u. Doğa ölmez. Doğa sürekli devinim içinde, doğa hep uyanık çünkü. Elbette doğaya yakınlık derecesine bağlı bu. Ve doğayla anlaşmalı olarak darbeyi nereye vuracağını da bilmek gerek : Doğanın uyanması için. Bunu en iyi Doğa'da ve Doğu'da, bağevlerimizde ve dağevlerimizde bilirler. Bu kadar uyku yeter. Konuşmalı çalar saati zamanın.

O zaman « Şimdi kalk ta kıymetini anla ! » demek olası. Haydi kalk ve kaldığın yerden yürüyüşünü sürdür.

Doğa'nın uyanmasıyla, doğanın yardımıyla yenileştirmeler sürüyor : Sürecek. Yenileştirmelerin kullanılması da gerekiyor : Burada veya başka bir mekanda. Sonuna kadar yenileştirmek ve yenileştirmeleri en uygun biçimde kullanmak. Değerlendirmek anlamında.

İlkbahar işte bu olanağı bize her 21 ve 22 Nisan'da sunuyor. Kıymetini bilmeliyiz. Bir gün mutlaka.

Hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanlar, yaşamak isteyenler, yaşadıklarını sananlar, « hep bana hep bana » diyenler, yaşamınız bir metro saniyesiyle sınırlı : Geçip giden. Geçip gidecek. Toz ! Toprak !

Yaşam şenliği sürüyor, sürecek. Doğa uyandı çünkü ve yaşama yeni bir ivme kazandırdı yeniden. Yaşam o zaman kendi yaşamını yaşayacak :

Ve neresinden bakılırsa bakılsın, nasıl bakılırsa bakılsın Paris hep Paris, her zaman Paris olarak kalacaktır. Kalabilir : Yazgısı böyle : Kanunları, kuranları, yönetenleri böyle istiyor, böyle emir verdiler, veriyorlar.

Ama ne biz aynı kalmak zorundayız, ne de başka mekanlar aynı kalmak zorunda. Çünkü yaşam kendi yaşamını özgürce, emirsiz, kanunsuz, yöneticisiz sürdürmekte kararlı. Hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanlara, yaşadıklarını sananlara inat.

BİR ANI

Yıllardan 1980. Mevsimlerden yaz. 12 Eylül 1980 askeri darbesi henüz yapılmamış, dünyamız henüz tamamiyle kararmamış, anamızdan emdiğimiz helal süt burnumuzdan henüz getirilmemişti. Epey dert görmüş, gösteri yapmış, özgürlük, adalet, eşitlik ve kardeşlik türküleri yırlamış, kimi kez gülmüş, pek sık da ağlamış, vurulan arkadaş, meslektaş, tanıdık, tanımadık ve can yoldaşlarımızın cenaze törenlerinden birini bitirirken, diğerininkinin hazırlıklarını yapmakla geçen günlerden ve gecelerden sonra ...

Kaosa sürüklendiğimiz belli ama yine de hayat, yaşamak, yaşam-ak dayatıyor ve yaz gelince bir yılın yorgunluğunu çıkarmak, derslerin, seminerlerin, sınav kağıdı okumalarının yükünü atmak için ver elini tatil demişiz.

Sevimli, güleç ve güneş yüzlü dost ve arkadaşlarımızla Bodrum'un Gümüşlük nam köyüne on dakikalık yakınlıktaki bir köyevindeyiz. Çevresi değişik renklerle bezeli, haşmet ve azametle geçenleri seyreden ve seyrettiklerinden kimine göz bile kırpan çiçeklerle donanmış, kimi zaman taşla, ama bilhassa (ç)akıl-taşıyla, örtülü, kimi zaman çırılçıplak keçi yollarından epey yürüyüp, birkaç duvarcıyı atladıktan sonra, çardaklı mardaklı, sapsarı dopdolgun salkım saçak üzümleriyle ağzınıza layık, ve birkaç arkadaş birlikte kiraladığımız, bir ay kadar kaldığımız köyevine ulaşmak olası. Elektrik yok. Mumla ve fenerle idare ediyoruz. Sabah kahvaltısını etraftan topladığımız çalı çırpının ateşinde ve evin ocağında çayımızı demleyerek yapıyoruz. Bu da ayrı bir keyif. Orada o olanaklarla bir etli taze fasulye yapmıştım Tarih kitaplarına bile geçti (!) Övünmek gibi olmasın ...

Köyevimiz de plaja on dakikalık. O bir aylık zaman dilimini bu on dakikalar arasında yedik, bitirdik. Ama anlatılacaklar da var.

İşte o plajın arkası hemen ağaçlık. Yoksa ormanlık mı demeli ? Evet kesinlikle küçük bir ormanlık : Hakkını yememek lazım : Bağlar üzümleriyle, bahçeler meyveleriyle yüklü.

İşte orada ve bir anda plajdayız. Evet. Kimsecikler yok gibi. Güneş var : Doruk noktasında. Deniz var : Dingin. İpince kum var : Sar da sarmala. Plaj ıssız. İnsanoğullarından varolanlar, dün geceden kalanlar, yeni uyanmışlar, birbirinden dünyalar kadar uzakta ve herbiri keyfince deniz, güneş ve ince kumla derin söyleşilerde ...

Zaman sayfanın bir köşesinden öbürüne akıyor. Güneş iyice çarpmaya başlayınca ve açıkınca, her öğlen olduğu gibi, plajla ormanın birleştiği noktada, ormanın gölgesini, plajın insanoğullarını çekip alan, çekip alan, ama asla teslim etmeyen, kır lokantasına karnımızı doyurmaya gidiyoruz :

Yiyenler yiyeceğini yemiş ve gitmiş, mütevazı ve derme çatma kır lokantası her zamanki gibi bu saatte yine sakin. Bizim biraz geçikmeli gelmemizin bir belirleyicisi de bu zaten : Sakin kır lokantasının keyfini çıkarmak, kafamıza göre karnımızı doyurmak, lokanta sahibi, oğlu ve tanıdık bir-iki köylüyle iki satır sohbet etmek ve bilhassa renklerin ve hele o akıl almaz sarının ayrıntılarında yitmek.

Lokantaya varır varmaz mutfağa dalıp, « Bugün ne var ? » diye sorduğumda, lokanta sahibinin 25-26 yaşlarındaki oğlu, bana bilmiş ve hınzırca bir göz attıktan sonra « Gel de gör » dedi :

Toprak fırına küreğini salladı ve iri bir tepsiyi çıkarıp önümüzdeki koca masanın üstüne koydu. İri tepsinin içinde kıpkızıl bir yabandomuzu yavrusu : Toprak fırında güveç usulüyle ve domates, biber, patates, biber, patlıcan, soğan, sarmısak ve binbir otların güzel pişirilmiş. Harika !

Tamam dedim, bize birer porsiyon, yanında da çay ve su.

Bize cömertçe sunulan parçayı sebzesiyle birlikte tadına vara vara bir güzel mideye indirdik. Unutulmaz bir ağız tadı. Ağızda eriyen mis gibi kızarmış et parçası. Et değil bu başka bişey. Tadı unutulmazlardan.

Bizim yememiz o kadar ilginç değil mutlaka. Daha önceden nasıl olsa biliyoruz : Bu kadar taze, bu kadar iyi pişirilmiş olmasa bile domuz ve yabandomuzu eti yemiştik. Tadını biliyoruz. Asıl ilginç olanı lokanta sahibinin oğlunun da bizimle birlikte yemesiydi. O yörede yabandomuzu avının şöyle böyle yapıldığını yemek sırasında bize anlatan da o. Anlattığına göre, ana-baba yabandomuzları avlandıktan sonra Milas'a götürülüp « Rumlara iyi bir fiyatla » satılırken, yavru yabandomuzlarını kendileri için ayırıyorlarmış. İşte bunun sonucunda birkaç gün önceki avdan, o gün kismetimiz olmalı, yavru yabandomuzundan bir parça da bizim tabağımıza düştü.

O günün öğleden sonrasının o ilk saatlerinde çok güzel tadımlık bir öğlen yemeği yedik ki aradan geçen onca zamana karşın tadı hala damağımda.

Köylü gençin yabandomuzu eti yemesi ve bunu daha önce de yaptığını, yaşlılarının da yabandomuzu etine sarıldıklarını anlatması, bölgede gençlerin yabandomuzu avına ve etine meraklı olduklarını öğrenmemizi sağladı. Domuz eti ve yabandomuzu eti yenmesi konusunda bu yörede diğerleriyle kıyaslanınca farklılığı gösteren bir olay bu. Böylece yöre insanlarının et ihtiyaçlarının bir bölümünü, belki tamamını, bu yoldan karşıladıkları anlaşılıyor. Bu da yabana atılmamalı. Bunu asıl belki de en önce, 1960'ların başındaki « Taş »larında ve/veya köşe yazılarında « Köylülerimiz yedikleri et oranını arttırdıklarında ve köylerinde tenis kortları kurup tenis oynadıklarında kalkınmış oluruz » diye yazan Çetin Altan'a anlatmalıydım. Oğullarına da.

MEKTUB

Pek aziz ve haddinden fazla muhterem ve canımdan çok sevdiğim biraderim,

Önce üstüme düşen görevim icabı hürmetlerimi sunar, gözlerinden bus ederim aziz kardeşim.

Sempatik ve çok vezih, bir o kadar da nazik mektubunu büyük (yazımda hata yoktur) bir memnuniyet ve tasviri gayri mümkün bir iştiha ile aldım ve derhal kıraat eyledim bilakis.

Sihhat ve keyfi durum vaziyetlerinin tıkırında ve virilite hallerinin tam gaz olduğunu bilhassa öğrenmek ve durumlarına muttali olmak bendenizi ayrıca bahtiyarlıklara gark (gurk) eyledi netekim (aynen).

Pek aziz ve canımdan çok sevdiğim ve haddinden fazla muhterem kardeşim, talep ettiğin neşriyatlardan birincisini tedarik etmiş olup ilişkide arz ediyorum. Diğer, yani Direnemeyen Prenses nam maruf kitabı azizi mübayaa etmiş bulunuyorum ve şu anda masamın üzerinde derin bir istirahat yatmış vaziyettedir : O bana bakmaktadır bendeniz de ona. Tasviri nâ-mümkün derin bir aşk ve hatta iki dirhem bir çekirdek meşk anındayız anlayacağınız azizim. Eğer ve şayet beni dersaadate davet edecek olursan ki ol kitabı azizi bizzat diyar-ı frenke kadar teşrif edip sana şahsen tevzi etmeyi uygun görüyorum. Bu vesileyle dersaadetin « Yaşlı ve hala bakire Kızı »nı da bir kez daha dünya gözüyle seyreylemek nasip olur umuyorum.

Aziz ve pek muhterem kardeşim şimdi otur ve düşün ve de istersen şöyle bir gerin ve biraz da kaşın ve kendi kararını bizzat kendin ver, yengeye sakın danışma, sorma etme ne olur. Sen beni, akıllı ol, bu pek muhterem ve bir o kadar da aziz mayıs ayının ikinci haftası misafir et. İhmal etme. Beni misafir etmeyi, bakıp, edip karnımı doyurmayı göze alabilirsen sen beni nazik ve munasip bir tarzda ve kitabına uygun bir şekilde davet et ve aziz kitabını da tertemiz al. Tamam mı devam mı kardeşim ? Aziz ve pek muhterem kardeşim elini

vicdanına koy ve bu işi hemen hallet. Hadi sana bir kıyakçılık daha yapıyım (aynen böyle yazılı) : Başka kitaplar bilem sipariş edebilirsin. Ve hatta sana buralardan, özlediğini pek iyi bildiğim, aptala malum olur, her türlü malzeme ile birlikte külliyetli miktarda nevale ve erzak bile getirebilirim : Bunların muhtevasına kuru fasulya, musakka, acılı adana, isot, payam (badem yani aziz kardeşim), kuru ve sarı leblebi, çekirdek, fistuk, finduk da dahildir. Hariç değildir. Merak etme gelince ederini takdim edersin, merak etme sakın ne olur. Sen şimdi otur ve beni derhal davet et.

Pek aziz ve canımdan çok kıymetli muhterem kardeşim seni hasretle bus ederim.

Kardeşin Yalçın Kösele. Ama keseleme iteleme. E mi ?

İŞ-Çİ-LİK

Çocukluğumda ve ilkgençlik yıllarımda çobanlık yaptım :

Küçük tepeleri, büyük tepeleri, dağları, ovaları, yaylaları, vadileri, boş tarlaları taradım ve tanıdım. « Kızılırmak Karakoyun » dedim Kocabaşla birlikte ve çarıklı, yürüdüm, kaval çaldım, türkü yırladım, süründüm, döndüm, durdum. Üşüdüm. Ekmeği peynire, peyniri ekmeğe katık ettim. Kurtlarla cebelleştim. Vurdum, vuruldum. Ölmedim.

Büyüdüm günlükçü işçi oldum :

Tarım işçiliği yaptım : Adıyaman'da, Besni'de pamuk işinde çalıştım. Araban'da, Antep'de ve Kilis'te fıstık topladım. Kaçakçılık işlerine karıştım ama işi fazla uzatmadım. Can derdi başa bela.

Adıyaman ve çevresinde yine tütünde işçilik yaptım. Çok çalıştırıldım, az kazandım. Ekmeğim suya katık, bir de demli bir çay, çay kaçak, bundan iyisi can sağlığı.

Adana, Antalya ve Mersin'de inşaat işçiliği, önce İstanbul'da sonra Gemlik'te bir lokantada aşçılık bile yaptım.

Kıbrıs Güzelyurt'ta portakal topladım, portakal kokusuna bayıldım, yine ve yeniden inşaatta çalıştım.

Çok dolaştım. Çok kent, kasaba, köy, insan, kadın ve erkek ve çocuk tanıdım. Çok uğraştım.

Mesleğim ne şimdi benim ?

Tütün işi bir yıl boyunca seni senden alır : Bakımı, kesimi, toplanması ve sonrası. Tütün işi özen ister. İhmale gelmez.

Fıstık işi yedinci ayda başlar sekizinci ayda ve ay başında şıpın diye bitiverir. Bir ay sürer en fazla.

Pamuk işi sekizinci ayın ortalarında başlar onuncu ayın başında sona eriverir. Ama bu işin öncesi de vardır : Nisan ayında « patronun » yanına gidilir, çadır kurulur. Elçilik yapılır : İşçi, mevsimlik işçi toplamak işini üstlendiysen eğer. Hem elçilik yaparsın, hem de zamanı gelince işçilik. Çoluk çocuk, genç yaşlı, kadın erkek, kız oğlan farketmez : Herkes pamuk toplayabilir. Eğril doğrul, eğril doğrul. Ama kırılma. Evet bu iş sekizinci ayın onbeşinde yoğunlaşır ve dokuzuncu ayın sonuna kadar gider, bazen onuncu ayın başına kadar. Ve biter. Çok yorulursun. Sesini çıkar(a)mazsın. Ekmek parası, çoluk çocuk derdi. Bilirsin. Kimsenin ekmek kapısını kapamamış olduğun, bir kadın veya bir erkeğin ve hele bir çocuğun işsiz kalmasına sebep olmadığın için övünebilirsin de. Hırsızlık yapmadığın, hırsızlara göz yummadığın için de. İçinden. Ve bu sadece sende kalır. Sende.

Evet bilirsin : Ekmek parayı kazanmak, eve iki somun ve yüz gram kıyma götürebilmek için iş aramak bitmez :

O nedenle işte İstanbul'a gidersin, taşı toprağı altın diye. Adana'ya, köprüleri taşandır çünkü. Antalya'ya turisti ve inşaatı boldur. Mersin'e ve hatta oradan Kıbrıs'a bile geçersin. Yaz mevsimi uzun süren her yerde çünkü inşaatı her an « düz işçilik » yapmak ve birkaç kuruş edinmek mümkündür.

Aramızda kalsın : Açık havada çalışmak gibisi de yok : İlle finduk, tütün ve pamuk işçiliğinde. İlle anayurtta yaşamak. İşçi olarak. İşçileşerek : Başka çaresi yok çünkü.

Adım « Küçük » Ahmet'tir : Boyumdan. Ama pazularım dehşettir. Bir vurdum mu yıkarım, ama asla vurmam, pazularımı gösteririm. Yeter.

Evet çocukluğumda çobanlık yaptım ... Büyüdüm işçi oldum ... Ülkeyi baştan aşağıya, aşağıdan başa, doğudan batıya, batıdan doğuya birkaç defa dolaştım. Bu yaşıma kadar hep çalıştım, hep ürettim. Ne kadar ürettim ? Ne kadar ? Boyum hâlâ çok kısıdır, ama pazularım acaip. Bir boğayı boynuzlarından tutup yere çalabilirim. İyi hoş ta bu pazuları ne zaman kendim için kullanacağım ? Ne zaman ? Yanıtlayabilir misin(iz) ?

ŞANS ? NE ŞANS AMA !

Türkiye Cumhuriyeti'nin ve yurttaşlarının şanssızlığı veya şanssızlıklarından biri, büyük olasılıkla, Avrupa'da ve bilhassa Fransa, Almanya, İngiltere ile Avusturya'da kendilerine « ilgi » ve « yakınlık » gösteren, kendilerini « tutan » insanların ve bunların başında siyasetçi, yazar, şair, gazeteci, « uzman », bilim kadın ve adamı türü kişilerin, genel olarak sağcı, tutucu (muhafazakar anlamında), kimi zaman apaçık aşırı sağcı ve hatta nazi ve faşist olmalarıydı, olmalarıdır. Birkaç örneğini aşağıda hemen sunuyorum.

Çoğu zaman aynı tiplerin kendi ülkelerinde pek tanınmayan veya hiç tanınmayan veya olumsuz yönleriyle bilinen insanlar olmaları da vurgulanmalı. Aydın çevrelerde, sanat dünyasında, basın ve yayın dünyasında esamesi okunmayan çapta kişiler. Belki de çapsız kişiler demeli. Biz işte sadece « bizi tutuyorlar » diyerek bu tür insanları alıp baş taçı yapıyoruz. Olacak iş değil. Hele bunların çoğunun, tümünün dememek için, bu işi yetkililerden bahşiş alarak yaptıkları da artık biliniyorken. « Bahşişi » alıp fransız şarabına yatırdıkları da biliniyorken.

Bunlar kendi dillerinde yazdıkları bir veya birkaç roman, bir veya birkaç kitap, kendi ülkelerinde gerçekleştirdikleri Türkiye'ye ilişkin bir fakülte bitirme tezi, bir doktora çalışması, sıradan bir kitabı Türkiye'de, daha önce Osmanlı İmparatorluğu'nda olduğu gibi, belli düğmelere basılması sonucu göklere çıkarılanlardır. Türkçeye çevrilip hemen binbir övgü ve akıl almaz

« cilalamalarla » yayınlanan, aslında bizdekini alıp yeniden bize satmalarından başka bir şey olmayan sözde edebi veya bilimsel çalışmaların yaratıcıları yani.

Zaman içinde « türkolog » sıfatı yapıştırılacak olanlar. Kimi iki satır Türkçe bilmeyenlerdendir. Türkçe bilmeden Türkiye ve Türkiyeliler üzerine ruhbilimsel « analizler » yapanlar, « olağanüstü yorum » yazarlar « ordusu ». Bunların tümü bir alem. Onları baş taçı yapan, akılları, gözleri ve elleri sömürgeleştirilmiş olanlar da.

Bu tür insanların bırakınız Türkiye'yi ve Türkiyelileri bütün özellikleri, kusurları, eksileri ve artılarıyla kendi çevrelerine, kendi kamuoylarına tanıtmalarını, Türkiye Cumhuriyeti devletinin ve Türkiyelilerin tümünün, bütün olanaklarına bu insanları, kendilerini yani, Türkiye'de Türkiyelilere tanıtmalarını bekliyorlar. Türkiye Cumhuriyeti ve yurttaşları neresinden bakarsak bakalım bu insanlar için « geçim kaynağı ». Rüşvet, kolay yoldan para, « hediye » ve « bahşiş » kapısı. Bizim için endişe kaynağı olan konular onlar için geçim fırsatı. Çare aradığımız dertler onlar için ekmek kapısı. « Hediyesini » Türkiye'den alanlar takımı.

Fransa'dan örnek vermek gerekirse, buradakileri bizler bizzat kendi aydın çevrelerine ve kendi kamuoylarına tanıtıyoruz. Kimi zaman neredeyse ellerinden tutarak « çıkarıyoruz ». Götürüp tanıştırıyoruz.

Evet bizim yaptığımız bu : Türkiye'yi ve Türkiyelileri « sevenleri », ilgi ve yakınlık gösterenleri alıp baş taçı etmemiz. Ne olduklarına, nereden gelip nereye gittiklerine bile bakmadan.

Geçmişten günümüze örnekleri pek çok :

Fransa'da en ünlü « Türk dostu » olarak tanıtılan Pierre Loti'yi alalım :

Asıl adı Julien Viaud (1850-1923) olan bu zat, deniz subayı olarak bütün zamanını ordusu, devleti ve onların temsil ettiği çıkarlar, sınıflar, kısacası fransız sermayesi, sömürgeciliği ve emperyalizmi için harcadı. Burada her şey adı geçen ve mesleğinin doğasına uygun. Böylesi neresinden bakarsak bakalım doğal. Bunu eleştirmiyorum burada. Doğal olmayan bu yönlerinin unutulup onun öteden beri ülkemizde çok büyük bir yazar ve « Türk dostu » olarak baş taçı edilmesi ve bu yönlerinin öne çıkarılarak ülkemizde tanıtılmasıdır. Öyle ki dünyaya sanki Türkiye'yi, Osmanlı İmparatorluğu günlerinde sürekli olarak osmanlı devletinin, ve bütün politikalarını kayıtsız şartsız savunmak için gelmiş, bütün zamanını, tüm mesaisini bu konularda harcamış biri gibi tanıtılmak istenmesidir. 1923'te vefatı nedeniyle « Türk dostluğunda » gösterebileceği bütün « numaraları » tümüyle izlemek, okumak

şansını maalesef yitirdiğimizi de geçerken anımsatayım. Ama o zamana dek yaptıklarıyla Osmanlı İmparatorluğu'ndan ve kurulmak üzere olan Türkiye Cumhuriyeti'nden yüklü bahşiş aldığı da devlet sırrı değil artık.

Adı geçen deniz subayı olarak uğradığı, gittiği, bir süre yaşadığı ülkelerde yaşadıklarını, bazen özel bir gayret gösterip kurgulamaya bile gerek görmeden « roman » niteliğiyle yazıp, önce tefrika biçiminde sonra roman olarak sunmaktan kaçınmadı. Bazen yaşayamadığı sadece hayal ettiği şeyleri gerçekten yaşanmışmış gibi yazdı. Böylece kendine bir dizi aşk ve meşk ve serüvenler yaşamış havası vermeye çabaladı. Buna inananlar da oldu. Loti böyle doğdu, böyle yürüdü ...

İstanbul'daki anılarını, güya yaşadıklarını ve hayallerini Aziyade (1879) ve Les Desenchantées, roman des harems turcs contemporains (1906) adları altında « roman »laştırdı. Afrika'dakilerini başka yapıtlarında, Japonya'dakilerini ise başka başlıklar altında yayınladı. Yaşamının son yıllarını geçirdiği Bask Ülkesi'ndekiler ise başka kitaplarda yansıtıldılar. 1923'te Bask Ülkesi'nde, Hendaye kentinde öldü.

Evet pek çok kitap yayınladı. Büyük bir romancı olamadı. Ama 1891'de Fransız Akademisi'ne seçildi. Hem de kime karşı ? Emile Zola'ya karşı. İşe bakın : Zola seçimde tek bir oy bile alamazken Loti 18 oyla pek ünlü ve « Fransız edebiyatının tapınağı » Akademi'ye üye oldu. Loti üyeliğe kabulü vesilesiyle yaptığı konuşmada natüralizme feci biçimde bindirdi. Akademi'ye seçilişi yapıtlarının ahım şahım olmasından kaynaklanmıyordu. O yıllarda, sonrasında ve hatta günümüzde bile, adı geçen akademinin tutucuların egemenliğinde bulunmasındandı. Tutucuların Zola'ya oy vermesini beklemek hayaldi. « İşçiler » üzerine yazana tutucular oy vermezler. Eleştirirler.

Günümüzde ismi unutulmuş ve eserleri yeniden yayınlanmayan Loti, yaşadığı yıllarda, ülkesinde, sıradan bir edebiyatçı olarak belli çevrelerde tanınıyordu. Aynı zamanda tutucu ve sağcı olarak da. Bugün kimi edebiyat meraklısı ismini hâlâ anımsıyorsa, bu, onun daha çok İstanbul üzerine yazdıklarından ve Türklerin onu hâlâ övmesinden kaynaklanıyor. Bir de evinin müze biçimine dönüştürülmesinden ve bu Müze-Evin aynı zamanda tam anlamıyla bir İstanbul evine özenilerek yapılmış olmasından ve donatılmasından. O kadar ki evde cami ve hamam bile var. Ama minaresi yok. Bu Müze-Evin az sayıdaki ziyaretçileri arasında Türklerin sayısı ihmal edilmeyecek oranda. Hendaye sapa bir yerde ama o taraflardan geçen Türklerin bu « müzeye » uğradığı biliniyor.

Loti yazdıkları ve anlattıklarıyla ve nihayet giyim kuşamı ve eviyle, hamamıyla « Oryantalizmin », Batı'nın, Batı'lı yazar ve şairlerin hayallerinde uydurdıkları ve yazdıklarıyla kamuoylarına yansıttıkları olmayan veya çarpıtılmış Doğu'nun

kalıcılaştırılmasında önemli rol oynayanlardandır. Kitaplarını okuyunca göreceksiniz : İstanbul'da yaşam bir rüya dünyasındakinden farksız. Ama bu rüya dünyası bizimki değil, Loti'ninki. Bizimkinde çünkü kabuslar da var. Loti'ninkiler de her şey günlük güneşlik. Harika (!) Şunu da belki eklemek lazım : Loti İstanbul'da gerçekten bir rüya görmüş de olabilir.

Fransa'da « Türk dostu » olarak bildiğimiz öbür isme gelelim : Yani Claude Farrère'e. İsmi İstanbul'un en büyük caddelerinden birine Klodfarer diye verilen kişiye yani.

Bu zatın asıl ismi ve soyismi Frdederic Bargone'dur. 1876'da doğdu, 1957'de öldü.

O da Pierre Loti gibi deniz subaylığı yaptı. Hatta bir süre Loti'nin emrinde subay olarak çalıştı. O günleri Loti isimli çalışmasında anlatıyor. Sonunda, kitabının sonunda, Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin Paris'teki temsilcisinin eşinin Loti'yi ziyareti ise başlı başına bir film. Bu yakınlığın ve başkalarının sonucu olmalı Loti'yi taklit ederek benzer türde romanlar yazdı. Kitaplarında Loti etkisi aşıkardır : Fumée d'Opium (1904), Les Civilisés (1906) türü romanları burada hemen ilk akla gelenler :

İlkinde afyonun avundurucu, teselli edici özelliğini vurguluyor, yazara kalırsa, « hayat bir rüyadır, afyon ise gerçektir. » Yukarıda, Loti'nin de İstanbul'da bir rüya görmüş olabileceğinden söz etmişim. Claude Farrère'e göre, Uzakdoğu'da « uygar insanların » kendi kendilerini « bulmaları » veya kendi kendilerini « aşmaları » için mutlaka bu « maddeye » ihtiyaçları var(dı).

1906'da yayınlanan ikinci eseriyle « Goncourt Ödülü »ne (1)ayık görülen yazar bu kitabında, Uzakdoğu'daki Fransızların yaşamını, yaptıklarını ve yapamadıklarını anlatıyor ...

Loti'de olduğu gibi, Farrère'de de, Uzakdoğu ve bir süre sonra Yakındoğu ve nihayet Osmanlı İmparatorluğu, aşk, meşk, nargile, afyon, esrar tekkeleri, hamam, eşcinsel ilişkiler, eğlence, vur patlasın çal oynasın, hayal kurmak, olmayan, yaşan(a)mayan aşklar ve benzeri egzotik konular başta geliyor. Başka bir şey de değil. Hani o bildiğimiz ve « oryantalizm » adını taktığımız, Batı'nın yarattığı ve önce kendi kendisini inandırmak istediği Doğu ve hayaller dünyası.

Bu bağlamda aklıma 1980'lerin sonunda Le Monde gazetesinin İstanbul muhabirliğini üstlenen ve bu işi hakkıyla yerine getirmeye çabalayan Jean-Pierre Thieck geliyor : Son derece ciddi bilimsel çalışmalarıyla tanınan Thieck'in, gazeteci olarak seçtiği takma soyismi Farrère'di. AIDS'den vefatı üzerine yakın arkadaşlarının bütün yazılarını toplayarak oluşturulan kitabının ismi ise Passion

d'Orient'dır : « Doğu Tutkusu ». Tam ona uygun bir isim. İstanbul'a ve doğu tarzı yaşam biçimine, ama gerçekten çok hayal dünyasındaki doğu tarzı yaşam tarzına, tutkun Thieck bu tutkusunu İstanbul günlük yaşamında gerçekleştirmek istedi ve bunun sonucunda tutkusuyla birlikte bu dünyayı genç yaşında terketti. Thieck ve benzerleri bir yerde aynı zamanda Loti'lerin ve Farrère'lerin yarattığı ve sadece kitaplarda yansıtılan rüyaların peşinde koşan çocuklar olmasınlar ? İstanbul 1980'lerin sonunda sadece bir keyif mekanı mıydı ? Sadece bir eğlence merkezi miydi ? Soruları uzatmak mümkün ama sonuç aynı : Rüyalar öldürebiliyor.

Evet her şey çok açık : Daha öncesini bir kenara bıraksak bile, 19. yüzyıldan, 20. yüzyıla ve 20. yüzyıldan 21. yüzyılın ilk on yıllarına kadar Fransızların bölgemize, ülkemize ve bize bakışı değişmedi. Bunda adı geçen yazarların, « Doğu »yu yaratanların, « Binbir Gece Masalları »nın belirleyiciliği kesin.

Claude Farrère'in « Türk dostu » olarak ilanında 1930'da ustadı için kaleme aldığı Loti isimli kitabın da mutlaka etkisi olmuştur.

Daha önce Loti'lerde ve benzerlerinde olduğu gibi, adı geçen yazarın İstanbul'a her gelişi ve yaptıkları dönemin günlük gazetelerinde duyuruluyor, yazar yeniden ve yeniden övülüyor vs vs. Bir örnek olarak 14 Şubat 1931 tarihli Cumhuriyet'ten « Claude Farrère'in Konferansı » başlıklı şu haberi seçiyorum :

« Fransız yazarı Claude Farrère (Klod Farer), İstanbul'da bir konferans verdi. Türk dostu olarak tanınan Farrère'in konusu, fransız edebiyatı ve romanlarıydı. Çeşitli yüzyıllarda gelişen yazı tarzı üzerinde durduktan sonra, romanın yapısıyla ilgili bilgiler verdi. Ona göre, ilk düşünülmesi gereken şey konuydu. Bir romanı insan vücuduna benzeten Farrère, iskeleti, organları, eti ve derisi olmakla birlikte, yaşamasının da baş koşul olduğunu belirtti. Ayrıca duyguları da unutulmamalıydı ... »

Loti'nin izini süren yazar, 1935'te Fransız Akademisi'ne seçildi. Karşısında Camille Claudel'in kardeşi, insafsız, son derece otoriter, şair ve diplomat Paul Claudel (1868-1955) vardı. Paul Claudel 1835'te kaybetti ama 1946'da o da Akademi'deki yerini aldı.

Farrère'in sonrası karanlıktır. Simsiyahtır :

Çünkü o İkinci Savaş yıllarında Fransa'nın büyük bir parçasını işgal eden nazilerle işbirliğinin (« collaboration »nun) en bilinen edebiyatçısıdır. Bu konuda şu iki kaynağı hemen önermek isterim : Önce Pierre Bourdieu'nün Sur La Télévision isimli yapıtını (Liber Yayınları, 1996). Ve bilhassa Gisèle

Sapiro'nun Actes de la Recherche des Sciences Socialesi isimli derginin Mart 1996 tarihli sayısındaki makalesini (özellikle s. 111-112).

Farrère ne kadar iyi yazar olduğunu sergilemek umuduyla her konuya el attı, hatta bilim-kurgu romanı bile yazdı : La Maison des Hommes Vivants isimli olanına vaktiniz varsa bir göz atınız, saç baş yolabilirsiniz kolaylıkla. Evet insana saç baş yolduracak türden kitapların yazarıdır. Aynı sayfada bir yerde « plus noire que la nuit » (« geceden daha kara ») ve birkaç satır altında « plus blanc que la neige » (« kardan daha beyaz ») türü cümleleri ve yinelenmelerini okuyunca soğuk terler bile dökebilirsiniz. Bir kış günü bile (!)

Evet edebi alanda ahım şahım bir yazar olmayan, siyasi bakımdan nazi yanlısı ve ülkesini işgal edenlerle en sıkı işbirliğinden yana böyle bir adamı biz kalkıp baş taçı yapıyoruz, göklere çıkarıyoruz, yaptığı « Türk dostu » gösteriler için kendisine verilen bahşişleri es geçiyoruz ve İstanbul'un en ünlü caddelerinden birine adını bile veriyoruz. Tabii Türkçesiyle : Klodfarer. Daha ne olsun ?

Şimdi böyle bir adamı baş taçı eden bir devlet ve onun Paris'teki temsilcileriyle akıllı başındaki bir Fransız aydın, romancı, yazar, şair, gazeteci ilişkiye girer mi ? « Türk dostu » Fransız yazar bu iki isimle sınırlı da değil.

Sırada şimdi Jacques Benoist-Mechin (1901-1983) var. Gazeteci ve yazar. Burada İkinci Savaş öncesinde yayınladığı Histoire de l'Armée Allemande (Almanya Ordusu'nun Tarihi) başlığını taşıyanı anımsatmak isterim en önce. Savaş yıllarında, 1940-1944 arasında Vichy'de « Özgür Fransa'yı » güya yöneten, temelinde nazi harcı bulunan « Fransız Devleti »nde son derece yüksek resmi görevler yaptı. Vichy hükümetini ve « Fransız Devleti » lideri Mareşal Petain'i yine de nazilerle « yeterince işbirliği yapmadıkları için » eleştirdi. Bu adam Mustapha Kemal isimli kitabın yazarıdır. Yakındoğu ve liderlerine ilişkin başka kitaplara da imza attı. « Arap İlkbaharı » deyimini ilk kullananlardan biridir. « Dostumuz »dur. Öyle bir « dost » ki hani « düşman başına » dedirten cinsinden.

İşte 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılda bizim « kaderimize » düşen « dostlar »dan, « kısmetler »den birkaçı. Bizim şansımız da bu işte.

Son on yıllarda tanınan, isimlerini bildiğimiz « türkologları » burada ayrıntılı bir biçimde yazmak istemiyorum. Yazamam da. Çünkü birçoğunu, tümünü dememek için, İngiltere, Almanya, Belçika, Hollanda, Fransa ve Macaristan'daki değişik uluslararası kollokyumlarda tanıma olanağı buldum, birçoğuyla ekmeğimi ve tuzumu paylaştım. Birkaçıyla uzun süreli dostluğum da oldu. Meseleye sadece bilimsel açıdan bakınca aralarında son derece kıymetli araştırmacılar, bilim kadın ve adamı bulunuyor, ama kendi ülkelerinde adı

bilinen, aranan, sözü dinlenen tek kişi yok. Bu da bizim şansımız. Aralarında ülkemizde ciddi siyasi bir olay patlak verdiğinde tavır takınan, iki satır laf edeni de yok. Bu da şans (!)

İşte bu durumda Türkiye Cumhuriyeti temsilcileri ve temsilcilikleri ne yapıp edip bu tür adamlardan kimine bahşiş, « cep harçlığı » filan da ödeyip bir makale, bir kitap yazdırıyorlar. Elbette böyle bir teklif yapılanların tümü bunu kabul etmiyor. Kabul etmeyenler hemen kara listelere alınıyor. Kabul edenler göklere çıkarılıyor. Ülkeye davet ediliyorlar. Havaalanından resmi otomobillerle alınıp, en lüks otellerde misafir ediliyorlar, « her türlü ihtiyaçları » karşılanıyor. Böylece yeni bir veya birkaç « Türk dostu » ediniyoruz. Bunların tümü biliniyor. Kimin ne yaptığı, neyi ne zaman ve neden yazdığı da. Evet ısmarlama makale ve/veya kitap yazarlar biliniyorlar. Bu kadın ve adamları bilen, kendi meslektaşları başta, hiç kimse yazdıklarını ciddiye almıyor, itibar etmiyor. Böylece hem bu tür kadın ve adamların bilimsel kredisi sarsılıyor, alçalıyor, yok oluyor, hem de onlara bahşiş verenlerinki.

Bu konuda bir örnek vermeliyim yine de : Bir parça mazide kaldığı için burada sunabilirim sanıyorum : Alexandre Jevakhoff'un 1989'da yayınlanan Kemal Atatürk, Les Chemins de l'Occident isimli kitabının serüveni. Yazar kitabı yazmaya başladığında Fayard Yayınevi'yle anlaştığını ve orada yayınlayacağını söylüyordu. Kitabını hazırlarken Paris'te yaşayan ve çalışan ne kadar bilim kadın ve adamımız, ne kadar bilgisi olan insanımız, sanatçımız, aydınımız varsa hepsiyle görüştü, yardımını aldı. Yardıma da hani çok meraklıyızdır. Bu nedenle meselenin kimi ayrıntılarını bilebiliyorum. Ama kitap bu alanlardaki yayınları bilinmeyen ve pek tanınmayan Tallandier Yayınevi'nce okura sunuldu. Bu yayınevi çoğu üçüncü, dördüncü elden kaynaklara dayalı ve denetimi olanaksız kaynaklardan esinlenen yayınları aynı zamanda epey kusur ve yanlış da taşıyan « sulandırılmış » kitaplarıyla biliniyor.

Jevakoff'un 490 sayfalık ve kimi belgeler de sunan kitabının önemli eksik ve yanlışlarını ve maddi hatalarını Mete Tunçay'ın isteği üzerine yazdım ve onun yönetimindeki Tarih ve Toplum dergisinin Ekim 1989 tarihli sayısında yayınladım. Burada bu yazıyı yinelemem mümkün değil. Meraklıları dergiye veya orada yayınlanan metnin « Bir kitap ve bir belge » başlığıyla değişik bir versiyonuna yer verdiğim Gurbette Bile Bir Gökyüzü Varmış isimli kitabıma bakabilirler : Peri Yayınları, İstanbul, 2006, s. 32-38. Konumuz açısından bu işin ilginç tarafı şurada : Bu kitabın çıkışı vesilesiyle Türkiye Cumhuriyeti Paris Büyükelçiliği'nin pek çok insanı özel davetiyelerle özel bir « resepsiyona » çağırmasıydı. Böylece kitabın « kamuoyuna ve basına » tanıtılması amaçlanıyordu. Gönderilen davetiyelerde, resepsiyonun bitiş saatinin de belirtilmiş olması garip karşılandı. Böylece « Millet gelip sarhoş olduktan sonra yatıya kalmasın » arzusu belirtilmiş oluyordu. Belki.

O günlerde ilkokul öğretmeni ve Paris VII. Üniversitesi Tarih Coğrafya ve Toplumsal Bilimler Fakültesi'nde yönetimimde Türkiye üzerine bilimsel bir çalışma hazırlamakta olan bir öğrencim de bu resepsiyona gitti ve gördüklerini daha sonra bana anlattı : Resepsiyon salonunun girişinde kocaman bir masa üzerinde « bol miktarda » kitap davetlilerin ilgisine sunulmuş bekliyormuş. « Beleş verilen » kitaba ilgi gösteren de pek azmış. Sonra Le Monde Diplomatique'den tanıdık bir gazeteci arkadaş ta aktardı : Davetliler arasında ağırlık, eski ve yeni silah tüccarlarıyla Fransa aristokrasisinin yıkık, beş parasız, naftalin kokan prens ve prensesleriyle, kont ve konteslerinde ve markizlerindeymiş. Aralarında yazarı tanıyan olmadığı gibi oraya sadece köfte yemek ve raki içmek için gelenlerin çokluğu da dikkat çekiciymiş. Yedikleri içtikleri kendilerinin olsun, hatta boğazlarında kalmadıysa afiyet bile olsun. Hepsi iyi hoş ta aranızda adı geçen yazarı tanıyan var mı ? Kimdir ? Nereden gelip nereye gidiyor ? Kitabında nelerden söz ettiğini kaçınız biliyorsunuz ? Kitabın içeriği sizi ilgilendiriyor mu ? Adı geçen yazarın daha önce (veya daha sonra) kitabı yayınlandı mı ? Bu kitabı yayınlamak için « Bizimkiler »den yardım aldı mı ? Aldıysa tutarı ne kadar ? « Bizimkiler » bu kitabın tanıtımını neden üstlendiler ? Hem de koskoca Büyükelçilik'te. Neden ? Bu iş kaç liraya mal oldu ? Girişte karşılıksız olarak sunulan kitaplar kimin hediyesiydi ? Geçmişte ve günümüzde herhangi bir kitap tanıtımı için Büyükelçilik'te bu tür bir resepsiyon yapılmış mıdır ? « Bizimkiler » bu kitabın tanıtımı amacıyla övücü yazı yazmaları için kimlere ne kadar para ödediler ? Kimlere kitabı tanıtıcı yazı yazmayı önerdiler ve red yanıtı aldılar ? Onca masraf yapılmasına karşılık « resepsiyon »u izleyen günlerde, haftalarda, aylarda bu kitabı tanıtıcı herhangi bir makale ve/veya herhangi bir haber yayınlandı mı ? Başka sorular da sorulabilir ama bu kadarı yeterli sanıyorum. Mesele apaçık ortada.

Bir kitabın tanıtılmasını resmi bir makam üstlenecekse öncelikle o kitabın eksiksiz, yanlışsız, kısacası mükemmel olması gerekir. İyi bir kitap olması belirleyicidir yani. Kitap tanıtımı için Büyükelçilik binası herhalde uygun değil. Bu tür bir tanıtımın mekanı iyi bir kitabevi, bir kültür merkezi veya benzer bir yer olabilir. Bu örnekte gördüğümüz gibi Büyükelçiliğin en başta adres fişlerinin « tozunu » aldırması gerekiyor. Bitik aristokratlarla, tabak ve çanak yalayıcılarıyla, silah tüccarlarıyla bu işlerin olumlu sonuca ulaşması mümkün değil çünkü.

Yakın zaman içinde ve bugün Türkiye üzerine bir çalışma yapan, herhangi bir makale veya bir kitap yayınlayan en sıradan bir öğrenci bile daha fakülte anfilerinde « Bizimkiler » tarafından saptanıyor, yakın markaja alınıyor, « besleniyor » ve « kullanılıyor ». Kimi kısa zamanda bazı dergi ve gazete tarafından « Türkiye uzmanı » ve benzeri yakıştırmalarla tanıtılıyor. Bazen bir demeç veriyor, bazen kısa bir söyleşi yapıyor. Televizyonlarda boy gösterenleri

de oluyor. Türkiye’de dramatik bir olay, feci bir kaza, siyasi bir çalkalanma, bir ölüm, bir öldürme onların « yıldızlaşma » yolunda ilerlemelerini sağlıyor sanki. Bizim için dram, onlar için reklam. Ve üç beş kuruş « ekmek parası ». Biri veya ikisi aniden « yıldızlaşıyor ». Kendisini dev aynasında görenler bile oluyor. Ülkeye davet ediliyorlar, Paris’te devletimizin temsilcilerinin konukları arasında kendilerine uygun koltuklar ayarlanıyor. Vesaire vesaire ...

Bu tür tiplerin arasında geçmişte öğrencim olanlar da bulunuyor. İsimlerini yazmıyorum, çünkü önemli olan isimleri değil yaptıkları : Bir devletin kayıtsız şartsız desteğini aldığını sanan bu çocuklar bilimsel alanda en kabul edilmez işleri bile yapıyorlar çünkü : Örneğin başka bir bilim kadın veya adamının çalışmasından « araklanmış » koskocaman bölümlerle kotarılmış bir kitap bile « yazıp » yayınlayabiliyorlar. Haklarında bilimsel hırsızlıktan dava açılınca işi pişmişliğe vurabiliyorlar ...

Evet dön dolaş aynı yere varıyoruz : Türkçe bilmeden ülkemizdeki gelişmeleri izlemek isteyenler, Türkiye’yi İstanbul veya belki bir parça da Ankara’nın en avrupalı mahallelerinden ibaret sananlar, benden, senden, ondan, bizden, sizden, onlardan aşırılarıyla ve çoğu kez de yetenekli gazetecilerin emek ve ciddi araştırmalar ürünü hakiki makalelerini bir parça süsleyip « kendi malları » gibi pazarlayabiliyorlar. Böylece bir isim, bir mevki, belki bir kariyer sahibi olacaklarını bile sanıyorlar.

Ama bir şeyi, çok önemli bir şeyi unutuyorlar : Bu tür intihal, plagiat, aşırma, çalma-çırpma ürünlerin ve çamurdan yaratılmış, yoktan varedilmiş « uzmanların » ömrü kısa oluyor. Bu tür hırsızlıkları yapanların isimleri hemen öğreniliyor ve yazdıkları ve/veya söyledikleri ciddiye alınmıyor. Dahası « müşterileri » de azalıyor. Davetler azalıyor. Gazeteler, dergiler, televizyonlar artık kapılarını çalmıyor, telefon etmiyor, söyleşi veya demeç istemiyor. Evet onları öteden beri destekleyenler hırsızların, palavracıların etkileri, « ışıkları » azaldıkça bu tür adamları ve kadınları daha az davet ediyor, daha az « besliyorlar ». Fransa’nın yol geçmez kervan ugramaz köy ve kasabalarından, sıkıntıdan patlayan taşra kentlerinden çıkma ve yalnızlıklarını başka bir devlete yaranmakla aşmaya çalışan bu tür hırsızların « yıldızlık dönemleri » kısa sürüyor. Çok kısa sürüyor. Yazdıkları ve/veya söyledikleri kalıcılaşmıyor. Çünkü hiçbir yeni, orijinal ve ciddi laf etmiyorlar/edemiyorlar. Çevresinde döndükleri fenerler sönünce onlar da yeniden kendi özbeöz karanlıklarına gömülüyorlar. Yaladıkları çanak çömlekler kilerlere kaldırılıyor. Onlar o zaman, kuyrukları bacalarının arasında, köy, kasaba ve kentlerine dönüyorlar. Eğer dönebilecek « yüzleri » kaldıysa.

TÜLAYGERMAN : BİZİMLE : ALTMİŞLARDAN BERİ

Tülay German kitabını « Yavru balaban bakışlı/Yayla çiçeği kokuşlu/Erdem'ime ... » notunu düşerek yol ve hayat arkadaşı Erdem Buri'ye adıyor : Bunca aşk ve sevgi ve dostluk dolu bir hayata değer. Bir ömür bitiyor. Bir kadın tek başına kalıyor : Paris nam başkentte. O kadın yazmaya başlıyor : 1996'da Erdemli Yıllar başlıklı kitap bu yazma eyleminin ürünüdür. Burada tanıtmaya çalışacağım Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu ise, birinci kitabın gözden geçirilmiş ve yeni bölümlerle zenginleştirilmiş biçimidir (Çınar Yayınları, İstanbul, 2001) :

« Bin çeşit renkle nakış işlemek/Yiğitliğin alıyla kederin karasıyla/acının sarısıyla, umudun mavisiyle/ şarkı söylemek...." »

İşte böyle : Şarkı söylemek "gönül haykırması" madem ki.

Annesi çerkes, anneannesi çerkes. Ve maalesef tutucu : Tülay önce ana-babasına, aileye baş kaldıracak. Sonra bütün verili düzene/kurallar silsilesine.

Annesiyle hesaplaşması ilginç : « Onun hayalleri varsa, benim de var ... " (s. 38).

İkinci Savaş yıllarında Tülay savaşa düşman kesiliyor : « Babam yeniden asker oldu », « ekmek almak için mavi karnelerimiz var. » O günleri bir de çocuk gözüyle görmek.

Aynı günlerde aynı mekanda, İstanbul'da, Erdem Buri nam genç Saint-Joseph

Lisesi'ni bitiriyor. Gurubuyla caz icra ediyor. Erdem Buri önce Tıp Fakültesi'ne kaydını yaptırıyor. Orası « açmayınca » Hukuk diyor. O da olmayınca Edebiyat Fakültesi'nin Fransız Filolojisi bölümüne yazılıyor. Aradığını da bu bölümde buluyor : Felsefe, edebiyat, kültür, sinema, müzik. Daha ne istersiniz?

1950'lerde İstanbul Radyosu'ndaki caz programıyla haklı bir ün kazanıyor.

Erdem Buri, Suat Derviş'in yeğenidir. Türkiye Komünist Partisi (TKP) (gizli) liderlerinden Reşat Fuat Baraner, Suat Derviş'in eşidir. Suat Derviş de hem komünist militandır hem de çok iyi bir yazar ve gazetecidir. Fosforlu Cevriye onun kaleminden çıkmıştır. Hani filme alınınca Neriman Köksal'ın başrolü oynadığı yapıt.

21 şubat 1925 doğumlu Erdem Buri, Hamdullah Suphi Tanrıöver'in de yeğenidir. Ama Erdem Buri, paşa dedesinin veya dayısının yollarını değil, Suat Derviş ile Reşat Fuat Baraner'in yolunu seçti. 1961'de kurulan Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) yazıldı :

Erdem Buri'nin Moda'daki evi belki bir anlamda TİP « seminerlerinin » sürekli düzenlendiği, yinelendiği mekandır o günlerde. Aziz Nesin'den Yaşar Kemal'e Atıf Yılmaz'dan Metin Erksan'a Türkiye'nin en aydınlık beyinleri bu mekanda biraraya geliyorlardı. Fransız'ların pek ünlü « salon » geleneğinin İstanbul'a böyle yansıdığını söyleyebiliriz burada.

Tülay German işte bu « okul »dan diplomalıdır.

TİP kuruluş yıllarında pek çok sadırıya uğradı. Erdem Buri de TİP'e yapılan saldırılardan çekti :

« Beyazıt'taki Beyazsaray'daki TİP toplantısından çıkarken az daha linç ediliyorduk. Yaşar Kemal ve bizim gençlik kollarından Deniz Gezmiş adlı bir çocuk hayatımı kurtardı. » diye anlatacaktır daha sonra. Erdem Buri'nin Deniz'e sevgisinin kaynağı buradadır.

Tülay ile Erdem'in yolları 1962 yazı başlangıcında kesişir : Bir daha asla ayrılmamacasına: Tülay a'dan z'ye değişir : Evet dünyaya bakışından insanlarla ilişkilerine. Dünyayı sorgulamasından kadın-erkek konusunda yeni adımlar atmasına :

Bu konuda aslına bakarsanız Tülay daha çocukken epey yol almıştı. İlkokulda erkek çocuklarını döven, öyle arada sırada değil her gün döven, kaç kız çocuğu tanırıyorsunuz? Futbol oynayan ve bilhassa « Bülent'e gol atınca » dünyaları kazanmışçasına sevinen « sokak kedisi ». Bülent nitekim « böylesine futbol

oynayan kıza » kör kütük aşık bile olacaktır. Ama sadece aşık. Tülay ne yapsın yani?

« Türkiye’de solculuk yasak değil mi? » sorusunu Erdem’e 1962’de soran Tülay, kısa süre sonra TİP konserlerinin değişmez ismi olacaktır : 11 aralık 1963’de Saray Sineması’ndaki konserde, Aşık İhsani, Aşık Nesimi Çimen, Aşık Ali İzzet, Ruhi Su (o günlerde Tülay’ın müzik öğretmeni) ve Tülay German bir aradadır : Yarınların, güneşli günlerin mutluluğu için elele, kolkola.

Ekim 1965’de TİP sözlerini Erdem Buri’nin yazdığı ve Tülay German’ın okuduğu « Yarının şarkısını » seçim kampanyası boyunca kullandı : TİP’in onbeş milletvekili çıkarmasını herkes hep birlikte kutladı : Yarınların ve güneşli günler mutluluğu yoldaydı mutlaka. Ama dönemin sağcı iktidarlarının saldırıları, tehditleri, gözdağı vermeleri de ...

1964’de Erdem Buri ilginç bir şey yaptı, önemli bir adım attı : Tülay’ın, Ruhi Su ve benzeri ilerici türkücülerin, rahat ve sağlıklı bir ortamda çalışabilmeleri, ürünlerini dinleyicilerine sunabilmeleri için As Kulübü kurdu : Öyküsünü kitaptan okumalı mutlaka.

Şişli’de Site Sarayı’ndaki kulübe gelenler arasında Yılmaz Güney de var : O günlerde Tülay German’ın okuduğu « doğrul koçum doğrul dosta gidelim » türküsünün bir numaralı abonesi olacaktır Yılmaz Güney. 1966 başında Boynu Bükük Öldüler’in ilk baskısı çıkınca bir örneğini Tülay arkadaşına sunmaktan zevk alan Yılmaz. Dönemin « Çirkin Kral’ı ».

Ama kimi türkülerin okunması, hele « Burçak Tarlası », kimi dinleyicinin (!) Tülay German’a silah çekmesine kadar saçmalamalarına neden oluyor. Burası İstanbul. Özgürlük rüzgarları maalesef artık esmiyor : Adalet Partisi’nin tek başına iktidarı ve başbakanı Süleyman Demirel TİP’e ve bütün sola karşı hınzır planlar peşindedir.

Erdem Buri ve yoldaşı Selahattin Hilav Plehanov’un Marksist Düşüncenin Temel Meseleleri ile Hegel’in Diyalektik ve Mantık isimli eserlerini çeviriyorlar : Yaşasın felsefe. Ama kulağı delikler ve iyi saatte olsunlar tetiktedirler. Nitekim iki yazara karşı hemen bir dava açılıyor : Erdem Buri için « onbeş yıl hapis cezası isteniyor » : Bir kitap çevirisi için. Pes! Cezayı isteyen devlettir: İstemi okuyan ise Erdem’in Saint-Joseph’den lise arkadaşı (s. 114).

Mart 1966’da, imam hatip talebeleri, miting yapıp As Kulübü basacakları tehdidini savuruyorlar. Tülay German’a tabut resimli tehdit mektupları gönderiliyor. İşler gittikçe tatsızlaşıyor. Ölüm tehlikesi kapıda bekliyor.

İstanbul'a elveda demenin zamanı geldi (mi?) : Tülay German anlatıyor bunu, mutlaka okumalısınız. Kitaptan size sunmak için bir tadımlık bal alıyorum :

« Boğaza gittim sonra. Emirgan'da iki bardak sıcak tavşan kanı çay içtim. Yoldan geçen simitçiden halka aldım. Kanlıca'ya gidip, yoğurt yedim. Balıkçı meyhanesinde rakı içtim. Melike'nin sandallarından birisini alıp, kürek çektim. Faytonla gezdim. (...) » (s. 118)

İstanbul'dan ayrılmak üzere olan birinin böylesine bir elvedasına bir de Abidin Dino'da tanığım: Fikret Mualla isimli bir içim su kitabında Abidin Dino'nun, Fikret Mualla'nın İstanbul'a hoşçakal deyişini anlattığı satırlar, aslında bir süre sonra Abidin'in İstanbul'u terk etmeden önce bizzat kendisinin duyumsadıklarıdır çünkü.

Haydi bize müsaade İstanbul. Haydarpaşa. Sirkeci. Edirne. Ülke. Bu kadar şimdilik. Tülay ve Erdem yürekleri ağır, hüznle dolu terk ediyorlar sevdiklerini. Kolay iş değil bu.

Sonra Paris günleri başlıyor. Tülay daha dört yaşında ilk okuduğu parçanın ismiyle zaten geleceğini yazmıştı önceden. Yesari Asım'ın parçası ne diyor biliyor musunuz?

« gurbet elde kimsesizim, buna sebep yâr oldu. »

Paris'te zaman geçer. İz bırakarak.

5 Mayıs 1972'de Tülay German şu notu düşüyor : « Damarlarımda kan değil, isyan akıyor. » O gün ağlayan Erdem Buri'nin duygularına da tercümandır Tülay. (s. 116) Erdem'in çünkü Deniz'e bir can borcu vardır.

Tülay German Türkiye'de « Çoksesli popüler müziğin » öncüsü ve Erdem Buri ile birlikte kurucusu olmasının yanında Paris'te ve değişik dünya kentlerinde de ismini duyurdu : Plaklar, konserler, televizyon ve radyo programlarıyla...

1982'de « Nâzım Hikmet'e saygı » Tülay German'ın son plağıdır. 1987'de ise son konserini verdi. Şimdilik. Günümüzden sonrası ne getirir bilebilir miyiz? Nâzım'dan şiirleri türküleştirdi. Mahir Çayan'dan da. Karacaoğlan'dan da. Pir Sultan Abdal'dan da ...

Hayat yaşandı : Yaşam hayat olana kadar ...

Sonra bir gün Erdem Buri ayrılmak istedi. Herkesten önce. Onun için « Otuz yıllık meslek ve yaşam yoldaşım » diyor, Tülay German : Evet Erdem ayrıldı.

Yılmaz Güney'le ooooook önceden alınmış randevusu vardı. Bu kesin. İkişi şimdi Pre Lachaise'deler. Bir süre sonra Ahmet Kaya da onlara katıldı. Daha sonra Uğur Hüküm de.

Tülay German kitabını « Yavru balaban bakışlı/Yayla ieği kokuşlu/Erdem'ime ... » notunu düşerek yol ve hayat arkadaşına adıyor : Bunca aşk ve sevgi ve dostluk dolu bir hayata değer. Bir mr bitiyor. Bir kadın tek başına kalıyor : Paris nam başkentte. O kadın yazmaya başlıyor : 1996'da Erdemli Yıllar başlıklı kitap bu yazma eyleminin ürünüdür.

Bugün elimizdeki Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu ise, birinci kitabın gözden geçirilmiş ve yeni bölümlerle zenginleştirilmiş biçimidir : ınar Yayınları, İstanbul, 2001, 240 sayfa. Kitabın 1996'da yayınlanması sanki yazara trkclğn de/okuyuculuğunu da anımsatıcı bir rol oynadı : Tülay German'ın yeni çalışmaları dinleyicilerine sunuldu : 1998'de The Song of Poets, Le Chant des Poètes yani şairlerin şarkısı, 1999'da Yunus'tan Nâzım'a (Kalan Müzik yapımı). 2001'de Burçak Tarlası (Kalan Müzik) : Bu son iki yapıtta birer kitapçık da bulunuyor : Öęrenilecek dünya kadar şey.

Yeter ki güneş sözünde dursun : Işığa ve güneşli günlere, denize ve dinginliğe ihtiyaımız sonsuz çünkü.

YA SONRA

Evet ya sonra ? Öksüz kaldım yeniden : Paris ve ben. Ben ve Paris. Ve Köprü'deki yaşlı kadın. Saçları melek beyazı.

Evet sonra : Evden çıkıyorum. Merdivenler. Asansör mü yoksa ? Asan-sör ! « Badabum ! Big badabum ! » Kapanan asansör kapısı. Truffaut filmlerinden miras asansör pataküte iniyor.

Kapı. Avlu. Sokak. Merdivenler. Yine merdivenler. Köprü : Pont/Bridge.

Pont du Garigliano : Ah ! Garigliano : Paris'te bir köprünün ismidir. İtalya'larda (ne) nehir (ama) : Mayıs 1944'te General Juin (soyadı Haziran. İyi mi ?) ve Müttefiklere Roma yollarının açılması ...

Paris'te, Köprü'de, Garigliano Köprüsü'nde, saçları melek beyazı o yaşlı kadın, o elektrik direkleri, o ışıklar, o Paris ışıkları. Ve o yaşlı kadın işte : « Bir geleceğimiz var mutlaka ! » diye çılgık çılgılığa bağırıyor : « Bir geleceğimiz var mutlaka ! »

Köprü'den geçemiyorum. Dayanıyorum ve Seine Nehri'nin Paris'i bir baştan öbürüne geçerken en geniş noktasında, adım(ı) atıyorum : Ayaklar(ım) suya değiyor. Su üstünde yürüyorum. Yürü-yorum. Karşıdan karşıya geçmeme izin vermeyen otomobiller. Oto-mo-bil-ler. Otomobil şeritleri :

« Katiller yatağı burası ! »

Bağırın o yaşlı kadındır yine. Saçları melek beyazı.

Koşar adı(m), koşar adı(m) Seine Nehri'ni arşınıyorum. Otomobilleri ve otomobil şeritlerini kurşunluyorum. Kurşun-lu-yorum !

Paris : Sokaklarını, caddelerini, bulvarlarını, meydanlarını ve çıkmaz sokaklarını seferber ediyor : Sarmalıyorlar Ben'i. Ben de Paris'i ve sokaklarını, caddelerini, bulvarlarını ve meydanlarını sarmalıyorum. Çıkmaz sokaklarını toplamdan çıkarıyorum.

Ama boşuna. Her şey boşuna. Can ve Canan yok çünkü : Bu, çöken cumartesi öğleden sonralarının dayanılmaz yalnızlıklarının yaz sıcaklarıyla katmerleşmesinden başka bir şey olmamalı. Çekilmez ağırlıklar altında ezilen yalnızlıkların öğleden sonrasdır bu.

Havar ! Havar !

Uzaktan top sesleri geliyor. Top sesleri yaklaşıyor ...

Sonra bir Çingene, bir Rom, bir Roman müziği. Viyolensesinde nağmeler. Nameler : Trakya'dan. Yedikule'den. Saraybosna'dan. Adana'dan ... Nantes'dan ... Montpellier'den ... Hind-istan'dan. İstanbulistan'dan. Emir Kuştur-rica'dan. Tony Gatlif'ten : « Latcho Drom ». Yolun açık olsun icabında. Film-mémoire : Ortak hafıza filmi. İyi yolculuklar anılar. Anıların yansımaları. Endülüs'ten öteye ... Anadolu'ya : Adnan Şenses'lere selam. Kibariye'lere. Bütün Güllü'lere. Ferus Mustafov, Kocanı Orkestar, Taraf de Haidouks'a da ...

Başka ülke(ler)de uzun süre yaşayanlar ancak kendi ülkelerini daha iyi tanırlar.

Cumartesi akşamlarının yalnızlığı, yükü, melankolisi yerini yumuşak ve delimtrak bir sarhoşluğa bırakıyor :

Kuş sesleri, parkın haylazlarının bağırıp çağırmaları, ağaçların tomurcuklanmalarının pıtırtiları otomobil gürültülerini ve koca kentin homurtusunu örtüyor. Kuşların cıvıl cıvıl ötüşleri, çocukların tiz ve yapmacık çığlıkları, keyifli bağırıp çağırmaları, ağaçların doğurgan pıtırtiları ve arkadaş ıslıkları daha net, daha açık duyuluyor. Orhan Kemal'i yeniden okumanın tam zamanıdır. Yeniden evet : Arkadaş ıslıkları'nı daha yakından duyabilmek için.

Evet saati geldi. Artık çıkmalı ve arkadaş kalabalığına katılmalı. Kapıları kapatıyorum ve evden çıkıyorum.

Merdivenler. Asansör mü yoksa ? Dış kapı. Avlu. Sokak. Merdivenler. Yine merdivenler. Köprü : Pont/Bridge.

Evet yine oradayız : Köprü’de. Köprü, saçları melek beyazı yaşlı kadın, Can ve Canan, elektrik direkleri, ışıklar, Paris ve Ben, Ben ve Paris, sokaklar, cadde, bulvar ve meydanlar, çıkmaz sokaklar hayır ve ap-aydın-lık-lar ...

Tout va bien : Her şey yolunda.

Ben kapıyı açıyorum, Seine’den çıkıyorum.

İÇİNDEKİLER

sunu

teller

ajanda

acele(ci) (m)illet

aç gözlülük

« askıda » ahlak

koltuk

bakış(ama)mak

yapayalnızlık

narkissos

şenlik sürüyor : doğa uyanırken-uyanır-erken

bir anı

mektub

işçilik

şans ? ne şans ama !

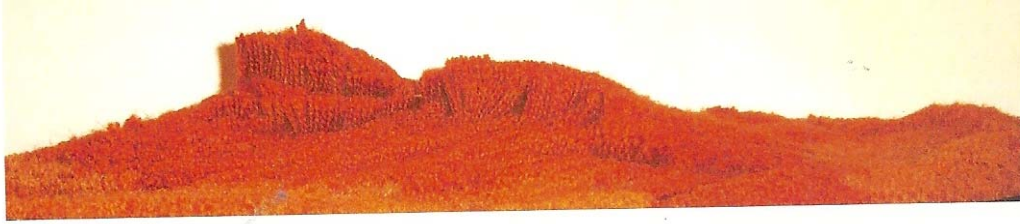
tülay german : bizimle : altmışlardan beri

ya sonra

içindekiler

« Küçük tepeleri, büyük tepeleri, dağları, ovaları, yaylaları, vadileri, tek tek ve herbirini adlarıyla tanıdım. ‘Kızılırmak Karakoyun’ dedim Kocabaşla birlikte ve çarıklı döndüm durdum. Üşüdüm. Kurtarla cebelleştim. Vurdum, vuruldum. Ölmedim. (...)

Evet çocukluğumda çobanlık yaptım ... Büyüdüm işçi oldum ... Ülkeyi baştan aşağıya aşağıdan başa, doğudan batıya batıdan doğuya birkaç defa dolaştım. Bu yaşıma kadar hep çalıştım, hep ürettim. Ne kadar ürettim ? Ne kadar ? Boyum hâlâ çok kısadır, ama pazularım acaip. Bir boğayı boynuzlarından tutup yere çalabilirim. İyi hoş ta bu pazuları ne zaman kendim için kullanacağım ? Ne zaman ? Yanıtlayabilir misiniz ? »

m. şehmus güzel : saat üç yazıları, ganime güzel kitaplığı,
2017